

Őry Péter

Az elektronikus média működésének
szabályozása és ennek sajátosságai
a Szlovák Köztársaságban

Budapest, 2010. november, 63. szám

Kiadja az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet
Budapest, 1021 Hűvösvölgyi út 95.
Felelős kiadó: Nahimi Péter igazgató
Borítóterv: Czakó Zsolt

Tartalomjegyzék

Bevezető	5
1. Rövid történelmi visszatekintés	5
2. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet	7
2.1. A Szlovák Köztársaság Alkotmánya	7
2.2. Alkotmánybírói határozatok	7
2.3. A média szabályozása - hatályos törvényi keret	8
3. Az elektronikus média helyzete és szabályozása	9
3.1. A közszolgálati média szabályozása	10
3.1.1. A Szlovák Televízió.....	10
3.1.1.1. A Szlovák Televízió (STV) jogállása, feladatai, szervei és finanszírozása.....	11
3.1.1.2. A Szlovák Televízió szervei.....	12
3.1.1.3. Finanszírozás – gazdálkodás.....	14
3.1.2. A Szlovák Rádió (SRo).....	15
3.2. A közszolgálati média finanszírozásának sajátosságai (az illetéktörvény)	16
3.3. A kereskedelmi média és a T.t. 308/2000-es, a műsorszórási és műsorterjesztési törvény	18
3.3.1. Általános rendelkezések.....	18
3.3.2. A Műsorszolgáltatási és Műsorszórási Tanács (továbbiakban Tanács).....	19
3.3.3. Általános jogok és köteleességek.....	20
3.3.4. A helyreigazítás szabályai.....	21
3.3.5. Európai és független alkotások.....	22
3.3.6. Kereskedelmi médiakommunikáció.....	22
3.3.7. Az információs pluralitás, a vagyoni jogi és személyi viszonyok a műsorszolgáltatásban.....	24
3.3.8. A műsorszolgáltatási licenc.....	24
3.3.9. A műsorterjesztés regisztrálására.....	26
3.3.10. Szankciók.....	27
4. A T.t. 220/2007 sz., a műsorszórás digitális sugárzásáról és egyéb tartalmi szolgáltatások digitális terjesztéséről	27

5. A kiskorúak védelmének sajátosságai	28
5.1. A kulturális minisztérium T.t. 589/2007 számon megjelent rendelete.....	30
5.1.1. Televízió	30
5.1.2. Rádió	32
5.1.3. Az audiovizuális művek	32
5.1.4. A programjelölési rendszer grafikus ábrázolása.....	32
5.2. A törvény felügyelete és a szankciók.....	34
5.3. Az audiovizuális törvény.....	35
5.4. A reklámtörvény.....	37
Zárszó	38
Irodalom:	39

Bevezető

Az elektronikus média működésének szabályozása és ennek sajátosságai a Szlovák Köztársaságban című tanulmányunk célja, hogy bemutassuk azt a nemzeti jogi keretet, mely a közszolgálati és kereskedelmi elektronikus média működését szabályozza. A hatályos jogi normákon kívül az olvasó elé szeretnénk tárni a Csehszlovák, illetve Szlovák alkotmány, valamint a média szabályozásának történelmi „mérőköveit”, a jelenleg hatályos Szlovák Köztársaság Alkotmánya szerinti megfogalmazásokat és a Szlovák Alkotmánybíróság döntéseit. A tanulmányban röviden bemutatjuk a szlovákiai országos elektronikus média rendszerét. A hatályos törvények értelmében elemezzük a két közszolgálati médium, azaz a Szlovák Televízió és a Szlovák Rádió működési feltételeit, szervezeti felépítését és a finanszírozás kérdéseit. Az kereskedelmi műsorszolgáltatók esetében a működési jogosultság megszerzésén kívül bemutatjuk azokat a kötelezettségeket és jogokat, amelyek a műsorszolgáltatási és műsorszórási törvény értelmében szabályozzák ezen médiumok mindennapjait. Külön figyelmet szentelünk a gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos jogi keret elemzésére is, hiszen a kiskorúak védelmének kérdésköre egyre nagyobb teret kap a média szabályozásában.

1. Rövid történelmi visszatekintés

A Szlovák Köztársaság területén a média jogi szabályozásának jelenleg érvényes és hatályos rendszere az ország 1993-as megalakulását követően fokozatosan alakult ki. Az önálló Szlovák Köztársaság megalakulást megelőzően a jogi rendszerben a mindenkori csehszlovákiai szabályozási rendszer volt érvényben. A teljesség és érthetőség kedvéért viszont nézetünk szerint szükséges egy rövid történelmi áttekintés megtétele, hiszen ennek hiányában nehezen érthető meg a jelenleg hatályos normarendszer kialakulásának folyamata. A rövid történelmi áttekintés a

Az Osztrák-Magyar Monarchiából megalakuló utódállamok – köztük a Csehszlovák Köztársaság is – a jogfolytonossági elv szerint hatályban tartották az érvényes jogi keretet. A jogfolytonossági elvhez kapcsolódott a területi meghatározások elve is, mely a létrejövő Csehszlovákiában egy szokatlan kettőséget okozott. Az akkori Csehszlovákia területére vonatkozóan ez úgy mutatkozott meg, hogy amíg Csehország területén az Osztrák jogi normák is hatályosak voltak, addig Szlovákia területén a Magyar Királyság jogszabályrendszere maradt érvényben. A média akkori szabályozását tekintve Csehország területén hatályos maradt az Osztrák 1863-as sajtótörvény (6 sz. törvény), Szlovákiában pedig a XIV/1914-es magyarországi sajtótörvény látta el ezt a feladatot. A jogrendszer kettőségének alapját az akkori Csehszlovákia létrejöveteléről szóló 11/1918-es törvényben (1918. október 28.) kell keresnünk, mely kimondta országos és birodalmi törvények hatályosságának folytonosságát. Az 1918-as alkotmányos provizóriumnak tekintett jogi normát a későbbiekben

az T.t. 121/1920-as törvénye, a Csehszlovák Köztársaság Alkotmányos Okirata.¹ Az alkotmányos okirat már foglalkozott a véleményszabadsággal (117. §), valamint az előcenzúra tiltásával (113. §). A sajtótörvény módosítására, illetve egy új sajtótörvény megalkotására már 1921-ben előkészületek folytak, az első jelentős módosításra viszont csak a Csehszlovák Nemzetgyűlés által 1933. július 10-én elfogadott 126/1933-as törvény² keretében került sor. Az 1933-as törvény csupán módosította a hatályos két sajtótörvény, így a duális normarendszer a továbbiakban is érvényben maradt.

Az 1938. szeptember 29-i Münchener Egyezményt követően, az 1939-ben megalakult első önálló Szlovák Köztársaság területén továbbra is érvényben maradtak a hatályos jogszabályok, de a diktatórikus rendszernek köszönhetően számos olyan törvény és rendelet született, melyek a szólásszabadság megnyirbálásához vezettek. Ilyen volt például a Propaganda Hivatal létrehozó 116/1941-es vagy a Sajtókamaráról szóló 65/1944-es szlovák törvény is. Az alkotmányjogi kérdések területén az első Szlovák Köztársaság a 1939. július 21-én elfogadott alkotmány³ keretében kezelte az önálló ország és az politikai rendszer megalkotását. Ez az alkotmány a háborús időszaknak „megfelelően” kezelte a véleménynyilvánítást és a sajtószabadságot. A hatalomgyakorlás kettőséget jellemezte ebben az időszakban, hogy bár Jozef Tiso volt a köztársasági elnök, a Münchener Egyezményt követően londoni emigrációba vonuló politikai elit, élén Eduard Benessel saját elnöki dekrétumrendszer megalkotásán dolgozott. A II. világháború végének közeledtével és a Csehszlovák állam újraszervezésével kapcsolatos tevékenység részévé vált a 1938. szeptember 29. előtti jogrendszer visszaállításának megfogalmazása is, mely a benesi dekrétumokban az 1944. augusztus 3. elfogadott alkotmányos dekrétumi rész 1. cikkelyének 1. bekezdésében jelentek meg. A jogrendszer visszaállításának köszönhetően tehát 1945-ben újraalakuló Csehszlovák Köztársaságban érvényben maradtak a már említett sajtótörvények.

A kommunista diktatúra által 1948. május 9-én elfogadott alkotmány (a T.t. 150/1948 sz.) bár „biztosította” a szólásszabadságot és „nem engedélyezte a cenzúrát”, a kommunista párt vezető szerepének és a marxizmus-leninizmus ideológiájának megfelelően megteremtette az állami monopóliumok mediális intézményrendszerét. Ez a rendszert erősítette meg az 1960-ban elfogadott Csehszlovák Szocialista Köztársaság alkotmánya is. A szólás- és sajtószabadság, valamint a cenzúra teljes eltörlésére az 1968-as forradalmi időszakban egy rövid ideig sor került, de a prágai tavasz leverését követően a továbbiakban is a kommunista ideológiának megfelelő alkotmányos rendszer volt érvényben. Az alkotmányos kérdéseken kívül viszont fontos kitérnünk a média szabályozásában az 1950-ben elfogadott 185-ös számú törvényre, mely bár megszüntette az 1863-as osztrák és 1914-es magyar sajtótörvényt, semmilyen pótló jogi normát nem hozott, így egy jogi „vákuum” keletkezett a sajtó jogszabályozásában. A sajtótörvény elfogadásra 1966-ban került sor, a T.t. 81/1966-os sz. a periodikus folyóiratokról és egyéb tömegtájékoztatói eszközökről szóló törvényével. Ez a

¹ Zákon č. 121/1920 Zb., Ústavná listina Československej republiky

² Zákon č. 126/1933 Zb., kterým se mění a doplňuje tiskový zákon

³ Zákon č. 185/1939 Sl. z., Ústava Slovenskej republiky

törvény a tömegtájékoztatási eszközök megfogalmazásával az eddigiektől eltérő terminológiát vezetett be. A törvény számos módosítást követően 2008. június 1-ig volt hatályos.

2. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet

2.1. A Szlovák Köztársaság Alkotmánya

A Szlovák Köztársaság 1992-ben elfogadott alkotmánya a véleménynyilvánítás szabadságát és az információhoz való jogot a politikai jogok között szabályozza. Az alkotmány harmadik fejezete, 26. Cikkelye a következőképpen hangzik:

- (1) A szólásszabadság és az információhoz való jog garantált.
- (2) Mindenki jogosult szóban, írásban, nyomtatottan, vizuálisan vagy más módon kifejezni véleményét, valamint szabadon keresheti, fogadhatja és terjesztheti az információkat az államhatárokon való tekintet nélkül. A sajtó kibocsátásának engedélyezése nem eljárás-kötelezett. A rádiózás és televíziózás területén történő vállalkozás állami engedély állami engedélyeztetéshez köthető, a feltételeket törvény szabályozza.
- (3) A cenzúra tiltott.
- (4) A szólásszabadság, az információkeresés és terjesztés joga törvényileg megszorítható, amennyiben olyan intézkedésről van szó, amely a demokratikus társadalomban elengedhetetlen mások jogainak és szabadságának, az állam biztonságának, a közrend, a közegészségügy és moralitás védelmére szolgál.
- (5) A közhatalom szervei kötelesek tevékenységükről megfelelő módon az állami nyelven információt nyújtani. A feltételeket és módokat törvény szabályozza.⁴

2.2. Alkotmánybíróági határozatok

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróága az Alkotmány 26. cikkelyében rögzített jogok esetében az elmúlt 10 évben a alkotmánybíróóság a következő fontosabb döntéseket hozta:

- 2009-ben – 83. sz. határozat – II. ÚS 152/08 a szólásszabadság és a személyiségvédelmi jogok közötti viszonyáról;⁵
- 2008-ban – 64. sz. határozat – I. ÚS 155/07 a média részére információt szolgáltató személy felelősségének megállapítása milyen kritériumrendszer szerint lehetséges.⁶

A média tevékenységére nyilvánvalóan a 2008-as döntés gyakorol hatást, hiszen ez kimondja, hogy a információt szolgáltató személy felelősségéről vagy részfelelősségéről csupán abban az esetben beszélhetünk, amennyiben:

- a média (jelen esetben televízió) az információt nyilvánosságra hozza;
- a média az információt a személytől hivatalos úton kapta;
- az információ harmadik személyek (felek) jogait érinti.

⁴ Ústava SR- Tretí oddiel, článok 26.

⁵ Forrás: http://www.concourt.sk/Zbierka/2009/09_83s.pdf (2010. 06. 26.)

⁶ Forrás: http://www.concourt.sk/Zbierka/2008/08_64s.pdf (2010. 06. 26.)

A fenti kritériumoknak nem felel meg az a helyzet, amikor a média vagy annak képviselője az információt kommentálja és módosítja. Vonatkozik ez azon helyzetekre is, amikor a beszélgetés során elhangzott információ, illetve álláspont átdolgozottan más összefüggésekben kerül megjelenítésre.

2.3. A média szabályozása - hatályos törvényi keret

A Szlovák Köztársaságban a média működését a következő hatályos törvények szabályozzák:⁷

- a T.t. 1/ 1996 sz., az audiovizuális törvény és ennek későbbi módosításai;
- 145/1995, az illetékekről szóló törvényének melléklete, jegyzék a televízió és rádió sugárzási és regisztrációs illetékekről
- 211/2000, az információhoz való szabad hozzáférésről szóló törvénye;
- 308/2000, a műsorszórási és műsorterjesztési törvénye, és ennek későbbi módosításai;
- 147/2001, a reklámtörvény és ennek későbbi módosításai;
- 610/2003, az elektronikus kommunikációkról törvény;
- 618/2003, szerzői és ezzel összefüggő jogokról szóló törvény;
- 619/2003, a Szlovák Rádióról szóló törvény és ennek későbbi módosításai;
- 16/2004, a Szlovák Televízióról szóló törvény és ennek későbbi módosításai;
- 200/2004, a szellemi jogsértésekkel kapcsolatos intézkedések törvénye az áruk behozatalánál, kivitelénél és újbóli kivitelénél;
- 220/2007, a műsorszórás digitális sugárzásáról és egyéb tartalmi szolgáltatások digitális terjesztéséről;
- 343/2007, az audiovizuális és multimediális alkotások, valamint művészi teljesítések hangfelvételeinek nyilvántartását, terjesztését és tárolását szabályzó törvény;
- a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának 2007. december 3-án kelt rendelete, amely a törvénytárban az 589/2007-es számon jelent meg;⁸
- 68/2008, a Szlovák Televízió és a Szlovák Rádió által nyújtott közszolgáltatások illetékéről szóló törvény;
- 516/2008, az Audiovizuális Alapról szóló törvény;
- 385/2008, a Szlovák Köztársaság Sajtóügynökségéről szóló törvény;
- 167/2008, a sajtótörvény.

⁷ Forrás: A Szlovák Köztársaság Igazságügyi Minisztériumának honlapja (www.justice.gov.sk) és elektronikus törvénytára (www.jaspi.justice.gov.sk), valamint a Műsorszórási és Műsorterjesztési Tanács honlapja (www.rada-rtv.sk).

⁸ [http://www.rada-tv.sk/_cms/data/modules/download/1206905069_Jednotný%20systém%20označovania%20\(od%2001.01.2008\).pdf](http://www.rada-tv.sk/_cms/data/modules/download/1206905069_Jednotný%20systém%20označovania%20(od%2001.01.2008).pdf)

A fenti törvényeken kívül a média tevékenységének szabályozását számos törvény érinti, mint például a Kereskedelmi Törvénykönyv, a Polgári Törvénykönyv stb. Fontos megemlítenünk, hogy sajátos szabályozási különbség tapasztalható a közszolgálati és kereskedelmi média jogosultságának szabályozásában a választási törvényeknél a kampányban való részvétel lehetőségénél, ezért mindenképpen meg kell említenünk az ezzel kapcsolatos jogi keretet, amely:

- a T.t. 80/1990-es sz., a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának választási törvénye;
- 46/1999, a köztársasági elnök választásának módjáról szóló törvény (az elnököt az állampolgárok választják);
- 346/1990, az önkormányzati szervek választásának törvénye;
- 303/2001, a kerületi (megyék) önkormányzati szervek választásának törvénye;
- 331/2003, az Európai Parlamenti képviselők választásának törvénye;
- a 564/1992, népszavazási törvény.

3. Az elektronikus média helyzete és szabályozása

Az elektronikus média – televízió, rádió – területén a Szlovák Köztársaságban is duális rendszer alakult ki, a mediális piacon jelen vannak mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi szolgáltatók. Tanulmányunkban csupán az országos lefedettséggel rendelkező televíziókat és rádiókat vizsgáljuk, hiszen a regionális vagy lokális műsorsugárzási és műsorszolgáltatásra több mint kétszáz licenct adtak ki, és jelen dokumentumunkban nem a területi szempontok alapján szándékozunk a szlovákiai média helyzetét elemezni.

A televíziózás műsorsugárzás (analóg) országos lefedettséggel rendelkezik a Szlovák Televízió, valamint két kereskedelmi televízió, éspedig a Markíza és a JOJ TV. A Szlovák Televízió két csatornával rendelkezik, ezek az STV1 (fő műsorszolgáltatás) és az STV2. A 2009-es évben a digitalizált sugárzásra való fokozatos áttérésnek köszönhetően az országos csatornák száma tovább bővült, hiszen a Szlovák Televízió STV3 címmel saját sportcsatornát indított a JOJ TV pedig JOJ PLUS névvel önálló filmcsatornát hozott létre. A digitális sugárzásnak köszönhetően országos lefedettségről beszélhetünk még a TA3 nevű hírtévé esetében is, mely bár 2001-ben kezdett sugározni, a közelmúltban viszont időszakban főleg kábelen, illetve műholdon volt elérhető. A digitális sugárzásra való jogosultságot a Markíza TV várhatóan a közeljövőben megkapja, így lehetősége nyílik a TV DOMA (a Markíza második csatornája) országos sugárzásának biztosítására is.

A lefedettségi adatokon kívül fontos ismernünk az egyes televíziók nézettségi adatait is. A 2009. augusztus 14. és 2010. március 28. között (Market & Media & Lifestyle – Target Group Index), 4452 személy megkérdezésével készített közvélemény kutatás szerint a TV csatornák nézettsége a következő⁹: Markíza 60,8 %, JOJ 36,3 %, közszolgálati STV1 24,3%, TA3

⁹ Forrás: Stratégie ONLINE – internetes média és kommunikációs portál (2010. június 28.) <http://www.strategie.sk/sk/sedy/prieskumy/media/mml-tgi-jesen-2009-jar-2010-niesli-v-znamenii-televizii.html>.

hírcsatorna 4,3%, STV 2 4%. A JOJ PLUS, valamint a TV DOMA (Markiza 2. Csatornája) nézettségi indexét 3 %-kal mérték.

A rádiózás területén sajátosságnak mondhatjuk, hogy az első kereskedelmi rádió 1991-es létrejövetelénél, amelyet a Szlovák Rádió és az angol illetőségű Checkjoint vállalat közösen hozta létre – ROCK FM Rádió néven. Az angol fél szerződésben vállalt kötelezettségeit nem teljesítette, ezért a rádió a közszolgálati rádió tulajdonába került, így érdekes módon az első kereskedelmi rádió is „közszolgálativá vált”. Ezt követően a Szlovák Rádió a Rock FM rádiót értékesítette. A médiapiacra a kereskedelmi rádiók 1992-ben jelentek meg, ezek a következők voltak: Szabad Európa Rádió, BBC World Service, FUN Rádió, TWIST, Klasik, Ragtime. Abban az időben a Szlovák Rádióon kívül ezek a rádiók rendelkeztek országosnak mondható lefedettséggel. A kereskedelmi rádiózás piacán a tulajdonosi háttér, a névváltoztatás, illetve a lejárt és meg nem hosszabbított koncessziók okán az eredeti rádiók közül ma már csak a FUN Rádióval találkozhatunk.

A televízióknál már említett reprezentatív közvélemény-kutatási adatok szerint a rádiók esetében a hallgatottság a következő Rádió Express 21 %, Slovensko 1 (közszolgálati 1) 17,7%, Fun Rádió 15%, Jemné Melódie 7,6%, Regina 6,6%, Európa 2 5,2%, valamint a Lumen rádió 3,2%.¹⁰

3.1. A közszolgálati média szabályozása

3.1.1. A Szlovák Televízió

A Szlovák Televízió legislatív szabályozása 1991-től fokozatos átalakuláson esett át. A eredeti – napjainkban már nem hatályos – törvényt 1991. májusában fogadták, a törvénytárban a 254/1991-es számon jelent meg. A számos módosítás, a változó mediális piaci igény, a növekvő adósságállomány, a politikai kiszolgáltatottság, a közszolgálati televízió autonóm státuszára való igény, valamint az európai jogharmonizációnak köszönhetően a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2003. december 3-án fogadta a Szlovák Televízióról szóló új törvényt. A jogszabály 2004. február elsején lépett hatályba lépett, a törvénytárban 16/2004-es számon jelent meg. A 16/2004-es törvény hatályon kívül helyezte az említett 1991-es törvényt.

Az 2004-ben hatályba lépő törvény elfogadásának további előzményeként kell tekintenünk, azon tény is, hogy az 1994-98-as időszakban a közszolgálati televízió az akkori Meciar kormány egyfajta szócsöveként működött. A televízió finanszírozását az állami költségvetésből direkt módon oldották meg, ami magával hozta a politikum általi befolyásoltságot. A törvényi változtatásra már az 1998 – 2002-es első Dzurinda-kormány idejében igény merült fel, de a kérdés valós megoldását csupán a második Dzurinda-kormány programtéziseiben fogalmazták meg. A második Dzurinda-kormány Kormányprogramjának médiapolitikai része leszögezte, hogy: „A kormány a jogalkotási eszközök segítségével olyan

¹⁰ Forrás: ua.

megoldást javasol, mely biztosítja a közszolgáltatást végző intézmények politikai és pénzügyi függetlenségét. Az intézkedés részét képezi a Szlovák Televízió és a Szlovák Rádió a választott irányító és felügyelő szerveinek jogállásában az önkormányzati elv erősítése, valamint ezen intézmények vezetési, működési és eladósodási gondjainak megoldása.”¹¹ Meg kell jegyeznünk, hogy a televízió pénzügyi helyzetében az addigi állami költségvetési szervezeti koncepciót az autonóm gazdálkodási elv váltotta fel, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy a közszolgálati televízió az új törvény értelmében jogosultságot nyert vállalkozási tevékenység végzésére, mind a saját tevékenységi körében, mind olyan formában, hogy vállalkozásokat alapítson vagy vállalkozásokban részesedést szerezzen. További fontos módosulást jelentett, hogy az állami vagyon a televízió tulajdonjogába ruházódott át. A vállalkozási tevékenység lehetősége és az önálló gazdálkodás miatt a televízió szervezeti felépítése is kiegészült – módosult, hiszen az igazgató és televíziós tanács felügyeletére mint új szerv létrejött a felügyelő bizottság. A televízió szerveivel jelen tanulmányunkban a továbbiakban foglalkozni fogunk.

3.1.1.1. A Szlovák Televízió (STV) jogállása, feladatai, szervei és finanszírozása

A 16/2004-es törvény a Szlovák Televízió helyzetét, küldetését, feladatát és tevékenységét, valamint szerveinek működését, gazdálkodását és finanszírozását szabályozza.

A törvény értelmében a STV olyan közszolgálati, nemzeti, független, információs, kulturális és közművelő intézmény, mely a televíziós műsorsugárzás területén nyújt szolgáltatásokat. A közszolgálati műsorsugárzásnak minősül, amely széleskörű műsorokkal, a társadalmi felelősség elvének betartásával növeli a nézők kulturális tudását, teret ad a kulturális és művészeti tevékenységnek, közvetíti más nemzetek kulturális értékeit és a finanszírozása közszolgálati eszközökkel történik. A köztelevízió műsorszolgáltatása többek között a híradási, publicisztikai, dokumentációs, dramatikus, művészeti, zenei, sport, gyermek és ifjúsági, szórakoztató és művelődési műsorokból áll. A műsorok a demokrácia és humanizmus elvein alapulva segítik a polgárok jogi ismeretei, etikai és környezetvédelmi felelősségét. A műsorok olyan aktuális, független, valós, plurális, megalapozott, megbízható és kiegyensúlyozott információkat nyújtanak, melyek biztosítják a szabad véleményformálás lehetőségét a hazai és külföldi történésekről. Az egyes műsorok fejlesztik a polgárok kulturális identitását függetlenül politikai vagy más nézetüktől, szociális eredetüktől, faji, nemzeti, nyelvi, vallási hovatartozásuktól stb., mindezt úgy, hogy tükrözzék a politikai, vallási, filozófiai, művészeti sokszínűséget.

A Szlovák Televízió autonóm mivoltát a T.t. 16/2004-es törvényének 4. § mondja ki, amely értelmében az intézmény tevékenységét saját nevében, saját „számlájára” és saját felelősségére végzi. A közszolgálati műsorszolgáltatásból származó jogait és kötelezettségeit

¹¹ A Szlovák Köztársaság 2002-es kormányprogramja. — Programové vyhlásenie vlády SR: Úrad vlády SR, 2002, letöltve (2004. 02. 04-én) a www.vlada.gov.sk/dokumenty/programova_vyhlasenie_vlady-20021101 internet címről.

más jogi vagy fizikai személyre sem szerződéssel, sem más jogi módon nem ruházhatja át. A Szlovák Televízió az 1991. június 1. előtti készült archív dokumentumok kölcsönzésén kívül az audiovizuális művek tárolásnak, nyilvántartási és kölcsönzési törvényi feladatát is ellátja (T.t. 343/2007). Ez a megfogalmazás a szórakoztató filmekken kívül gyakorlatilag az audiovizuális termékek nagy részének tárolási feladatát is a közszolgálati televízióra feladatává tette, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a televízió egyfajta „állami audiovizuális levéltár” feladatát is betölti.

Az STV fő tevékenységébe¹² tartozik két analóg frekvencián történő országos műsorszolgáltatás és műsorsugárzás. A digitális sugárzásra való áttérés bevezetésével – de legkésőbb 2011 év végéig, a földi multiplex keretében négy közszolgálati tartalommal bíró műsorszolgáltatás biztosítását is tevékenységi feladatként, taxatív módon határozza meg a törvény. Az STV tevékenységénél további fontos közszolgálati feladatok jelennek meg, mint például a regionális stúdiók műsorsugárzásának biztosítása vagy a kisebbségek és etnikai csoportok saját nyelvű műsorainak gyártása és sugárzása. A törvény önállóan foglalkozik¹³ a nyilvántartott egyházak és vallási közösségek szükségleteinek biztosításával, megjelentetésével (ezen feladat a Szlovák Köztársaság és nyilvántartott egyházak és vallási közösségek kötött szerződésből fakad – megjelent a T.t. 250/2002-es számán). A halláskárosultak és más hátrányos helyzetűek részére történő szolgáltatásoknál a törvény visszautal a T.t. 308/2000 sz., a műsorszórási és műsorterjesztési törvényére, mely értelmében az STV köteles:

- az analóg sugárzás során a műsorok 25%-át rejtett vagy látható feliratozással ellátni, a siketek és nagyothallók részére pedig a műsorok 1%-nál jelbeszédet biztosítani;
- a digitális sugárzás során a feliratozás 50%-ra a jelbeszéd pedig 3%-ra emelkedik, a vakok és látáskárosultak részére pedig 20%-ban kell biztosítani a beszélt kommentálást.

A közszolgálati televízió továbbá köteles biztosítani a állami szervek részére a megfelelő műsoridőt krízishelyzetek vagy más fontos bejelentések megtételére. A törvény a választások esetében kötelezi a köztelevíziót – a választási törvényeknek megfelelően –, hogy biztosítson műsoridőt a politikai reklámok sugárzására.

3.1.1.2. A Szlovák Televízió szervei

A Szlovák Televízió szervei a következők:

- a Szlovák Televízió Tanácsa (továbbiakban tanács);
- a Szlovák Televízió Felügyelő Bizottsága (továbbiakban bizottság);
- vezérigazgató.

¹² A T.t. 16/2004-es, a Szlovák Televízióról szóló törvényének 5. § értelmében

¹³ A T.t. 16/2004-es, a Szlovák Televízióról szóló törvényének 5. § h) bek.

A Szlovák Televízió Tanácsa (STV)

A tanács 15 tagú. A tagokat a nemzeti tanács (parlament) választja, a vonatkozó parlamenti bizottság jelölésével. A bizottságnak a jelöltre javaslatot tehet parlamenti képviselő, vagy audiovizuális, kulturális, közművelődési, környezetvédelemi, stb. tevékenységgel foglalkozó, non-profit szervezet, de jelöltet javasolhatnak a nemzeti és etnikai csoportok, egyházak és vallási közösségek szervezetei is. A jelölt személyénél feltétel a betöltött 25. életév, az erkölcsi fedhetetlenség és a Szlovák állampolgárság is. A tanácsban betöltött tagság a műsorszórási és műsorterjesztési tanácsi tagságon kívül összeférhetetlen az összes közjogi tisztség, valamint megyei és helyi önkormányzati tisztségek betöltésével. A tanács tagja politikai pártban vagy mozgalomban sem tölthet be semmilyen tisztséget és nem lehet olyan személy, aki bármilyen formában a műsorszórás vagy műsorszolgáltatás területén tevékenykedik.

A tanács megbízási ideje hat év, a tanács tagja legfeljebb két egymást követő időszakban keresztül töltheti be tisztségét. A tanács tagjainak választási mechanizmusát tekintve minden két évben a tagok egyharmadát újraválasztják. A parlament a tanács tagját összeférhetetlenség, jogerős bírósági ítélet, kiskorúsítás vagy a tisztség feladatok elvégzésének (három hónap) hiánya miatt visszahívhatja. A tagok díjazása a mindenkori minimálbér kétszeresében lett megállapítva. A tanács elnökét és két alelnökét kétévente titkos szavazással és egyszerű többséggel választják.

A tanács fő feladatai:

- a vezérigazgató megválasztása (2/3-os többséggel, titkos szavazáson) és esetleges leváltása (2/3-os többséggel, nyílt szavazáson);
- a Szlovák Televízió Statútumának, valamint a szervezési és működési szabályzatának elfogadása;
- a költségvetés és zárszámadás (a felügyelő tanács állásfoglalását követően), valamint az esetleges tartalékalap felhasználásának elfogadása;
- határoz a hosszú távú bérleti szerződésekről, az ingatlanok és a 17 ezer euró feletti összegért beszerzett vagy 10 ezer eurót meghaladó számviteli értékkel bíró ingóságok értékesítéséről;
- dönt az állammal kötött szerződés módosításáról;
- dönt vezérigazgató javaslatairól a reklámidő értékesítésének rendszeréről, a vállalkozási tevékenység terveiről;
- feladatokkal bízta meg a felügyelő bizottságot a televízió gazdálkodásának vizsgálatára.

A tanács köteles minden év május 31-ig saját és a felügyelő bizottság tevékenységéről olyan jelentést beterjeszteni a parlament elé, mely tartalmazza az előző év zárszámadásán kívül a televízió tevékenységről szóló jelentést is.

A Szlovák Televízió Felügyelő Bizottsága

A felügyelő bizottság három tagú, a megbízási időszak három éves. A egy-egy tagot nevez ki a köztársasági elnök, a miniszterelnök és a parlament. A bizottság tagjai kizárólag közgazdasági vagy jogi felsőfokú végzettséggel és legalább öt éves gyakorlattal rendelkező személyek lehetnek. Az FB fő feladata jogszerű és gazdaságos gazdálkodás felügyelete. A bizottsági tagok visszahívására, az összeférhetlenségre és a javadalmazásra a tanács esetében megfogalmazott elvek vonatkoznak. A bizottság köteles a tanácsnak március 31-ig beterjeszteni az előző évre vonatkozó tevékenységéről szóló jelentését.

A vezérigazgató

A vezérigazgató a Szlovák Televízió ügyvezetője, aki a TV tanács döntési hatáskörén kívüli összes ügyben jogosult eljárni. A vezérigazgató a megválasztását követő 60 napon belül köteles a tanácsnak beterjeszteni a közérdekű tevékenység hosszútávú stratégiáját. A vezérigazgató terjeszti be:

- a kulturális minisztériumba az állammal kötött szerződést vagy ennek módosítását;
- a tanácsnak az adott költségvetési időszakra vonatkozó programtervet, az előző év tevékenységi jelentését (április 15-ig), a vállalkozási tervek javaslatait;
- biztosítja a tanács és a felügyelő bizottság döntéseinek és javaslatainak végrehajtását.

Vezérigazgatónak választható az a személy, aki a tanács pályázatára jelentkezik és rendelkezik másodfokú főiskolai vagy egyetemi végzettséggel, büntetlen előéletű és teljesíti a tanács tagjai részére előírt összeférhetlenségi feltételeket. A tanács a vezérigazgatót összeférhetlenség, jogerős bírósági ítélet, kiskorúsítás vagy a tisztség feladatok elvégzésének (három hónap) hiánya miatt köteles visszahívni. A tanács visszahívhatja a vezérigazgatót a Szlovák Televízióról szóló törvényben előírt tevékenységi kötelezettségek megszegéséért is.

3.1.1.3. Finanszírozás – gazdálkodás

A T.t. 16/2004-es, a Szlovák Televízióról szóló törvény 21. § értelmében a Szlovák Televízió saját vagyonával gazdálkodik. A közpénzek felhasználását a közintézményekre vonatkozó gazdálkodási törvénnyel összhangban végzi. Tevékenységét térítés ellenében végzi. Pénzügyi eszközeit és vagyonát nem használhatja fel politikai párt vagy mozgalom, és választott tisztséget betöltő személy finanszírozására. A pénzügyi eszközök kizárólag a törvényben előírt feladatok elvégzésére használhatók fel. Az esetleges vállalkozási tevékenységre fordított kiadások és az ebből származó bevételek nem költségvetési tételek, a vállalkozási kiadásokat a bevételekből kell fedezni. A televízió bevételi a közszolgáltatási illetéken és az állami támogatáson kívül reklámokból, támogatásokból, bérleti díjakból, kamatokból, ajándékozásból származnak. A kamatokból származó bevétel az államkincstárt illeti meg. A

televízió pénzügyi eszközeit nem az államkincstári számlán, hanem helyi bank vagy külföldi bankfiók számláján vezetik. A televízió és az általa teljes mértékben vagy társtulajdonosi viszonyban működtetett vállalkozások adózás utáni haszna, az állami, illetve EU-s alapok támogatása és az ajándékok tartalékalapba kerülnek, amelyek a fedezetlen bérköltségek, tevékenységi és vállalkozási veszteségek, büntetések, hitel és kamattörlesztések, valamint értékpapírok vásárlására és befektetések eszközzésére használhatók fel¹⁴.

A Szlovák Televízió jogállását bemutató részben már vázoltuk azt a folyamatot, mely az intézmény autonóm tevékenységét és gazdálkodását célozta meg. A hatályos jogszabály 21a § „Szerződés az állammal”¹⁵ címmel egyértelműen rámutat arra a célra, hogy valós a függetlenítésen kívül az önkormányzási elv is teljes terjedelmében beépült a jogszabályba, hiszen az előző időszakban a közszolgálati intézmények költségvetési szervként jelentek meg az állami költségvetésben, most viszont az állam és egy önálló jogi személy közötti szerződéses viszony alapozza meg a televízió költségvetési támogatását. Az törvény értelmében az állam (amelyet a minisztérium képvisel) és a közszolgálati televízió között kötött szerződés öt éves időszakra szól, és tartalmazza a TV közszolgáltatási kötelezettségeit, valamint az állami költségvetési támogatást mértékét, mind a működésre, mind a befektetésre szánt kiadások területén. A források pontos és kötelező érvényű mértékét a felek évente, az állammal kötött szerződés mellékletében pontosítják.

3.1.2. A Szlovák Rádió (SRo)

A Szlovák Rádióról szóló hatályos törvény megalkotásának és elfogadásának folyamata gyakorlatilag a Szlovák Televízió legiszlatív szabályozásával párhuzamosan zajlott. A eredeti, már nem hatályos – törvényt 1991. fogadták, a törvénytárban a 255/1991-es számon jelent meg. A Szlovák Televízióé a T.t. 254/1991-es számán jelent meg, és ez is bizonyítja, hogy a szlovákiai jogalkotásban mindkét elektronikus közszolgálati média jogi szabályozása gyakorlatilag megegyező módon történt, nyilvánvalóan különbségek a két intézmény audio, illetve audiovizuális mivoltából adódnak.

A Szlovák Rádióról szóló hatályos, T.t. 619/2003-as számon megjelent törvényt 2003. december 4-én fogadta el a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa. Az új jogszabály elfogadásának alapját, a televízióról szóló új törvény leírt okokban találjuk meg. A pontosság kedvéért hozzá kell hogy tegyük, a Szlovák Rádió pénzügyi helyzete bár nem volt pozitív, közszolgálati televízióval szemben a rádió adósságának nagysága messze alacsonyabb volt. Ennek talán fő oka az volt, hogy az SRo pl. 2003-ban 49,8 %-os¹⁶ részesedéssel bírt a rádiós piacon, ami figyelembe véve a kereskedelmi rádiók széleskörű jelenlétét, nagyon jó

¹⁴ A T.t. 16/2004-es, a Szlovák Televízióról szóló törvényének 22. §

¹⁵ Zákon o Slovenskej televíziu č. 16/2004 Z.z., § 21a, Zmluva so štátom

¹⁶ A Szlovák Rádió 2003-as tevékenységi beszámolója – Výročná správa Slovenského rozhlasu za rok 2003 (online); http://www.rozhlas.sk/inetportal/web/docs/sprava2003/index.php?page=zaklad_cinnosti&submenu=sub_cinnosti2010-07-05.

eredménynek mondható. A magas részesedés egyúttal magasnak mondható reklámbevételekhez is juttatta a közszolgálati rádiót. A Szlovák Rádió első számú csatornája a napjainkban is előkelő helye szerepel a közvélemény-kutatási adatok szerint – ld. tanulmányuk 3. pontját.

A 619/2003-as törvény (5.§) a Szlovák Rádió fő tevékenységként hat műsorszolgáltatást tesz kötelezővé, ebből legalább három országos lefedettséggel kell hogy működjön. A közszolgálati rádió napjainkban a következő műsorszolgáltatásokat nyújtja:

- Rádío Slovensko – Szlovák Rádió 1: 24 órás információs, hír és publicisztikai csatorna;
- Rádío Regina – Szlovák Rádió 2: családi és regionális jellegű műsorok, három önálló regionális studio (Pozsony, Kassa és Besztercebánya);
- Rádío Devín – Szlovák Rádió 3: 24 órás, kulturális és művészeti programok;
- Rádío_FM – Szlovák Rádió 4: 24 órás, zenei adó;
- Rádío Patria – Szlovák Rádió 5: nemzetiségi és etnikai csoportok adója, Pozsonyban a mađar adás szerkesztősége (napi 12 órás sugárzás), Kassán a német, ukrán, roma, rutén és lengyel nyelvű adások szerkesztősége (napi 14 órás sugárzás);
- Radio Slovakia International – Szlovák Rádió 6: külföldi sugárzás, szlovákul, németül, angolul, franciául, oroszul és spanyolul;
- Rádío Klasika – Szlovák Rádió 7: klasszikus zenék sugárzása, műholdon, interneten és adatátvitelen;
- Rádío Litera – Szlovák Rádió 8: hatórás drámai műfajú műsorszolgáltatás műholdon, interneten és adatátvitelen.

A Szlovák Rádióról szóló 619/2003-as törvényében szereplő megfogalmazások, a közszolgálati rádió szervei (15 tagú tanács, vezérigazgató, 3 tagú felügyelő bizottság), a tagok megválasztásának módja, a vállalkozási lehetőség, a finanszírozás megoldása, a szerződéses viszony az állammal stb. teljes mértékben megegyeznek a Szlovák Televízióról szóló törvény tartalmával, ezért ezen kérdésekkel a továbbiakban nem foglalkozunk, hiszen *de facto* ismételnénk a televíziónál taglalt megállapításokat.

3.2. A közszolgálati média finanszírozásának sajátosságai (az illetéktörvény)

A közszolgálati televízió és rádió 2003-ban elfogadott törvényi kerete, bár alapjaiban változtatta meg az addigi szemléletet a két intézmény jogállásról, működtetéséről és állami finanszírozásáról, mégsem oldotta meg a finanszírozás bevételi oldalán keletkező hiányt, mely a közszolgáltatások illetékének (koncessziós illeték) be nem fizetéséből keletkezett. Az illetékek befizetésének alapelve volt, hogy a magánszemélyek és a vállalkozások esetében is csupán akkor jelent meg a befizetési kötelezettség, ha a személyek önszántukból vallották be, hogy TV vagy rádió készülékkel rendelkeznek. A magánszemélyek postai utalványon a vállalkozások és más jogi személyek számla ellenébe fizették a TV vagy rádió koncessziós illetéket. A gyakorlatban ez alacsony bevételeket jelentett, hiszen bizonyíthatatlanná vált, hogy ki rendelkezik TV vagy rádió készülékkel.

A vázolt állapot megváltoztatásában sajátosnak mondható törvényt fogadott el a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanács 2008. februárjában, mely április 1-én lépett hatályba. A T.t. 68/2008-as sz. törvény a Szlovák Televízió és a Szlovák Rádió által nyújtott közszolgáltatások illetékéről, amely az illeték fizetését teljesen új alapon közelíti meg. A törvény értelmében az illeték befizetője minden olyan magánszemély, aki családi házában vagy lakásában villanyórával rendelkezik, tehát az áramszolgáltatás végső felhasználója. A jogi személyek esetében a törvény minden három alkalmazottnál több személyt foglalkoztató alkalmazónál kötelezővé teszi az illeték fizetését. A gyakorlatban ezzel a törvénnyel sikerült olyan új rendszert kialakítani, mely az illetékfizetés kötelezettségét már meglévő adatbázisok (alkalmazók és áramvásárlók) alapján állapította meg. Az illetékek fizetésének elmaradása a törvény értelmében végrehajtás keretében is behajthatóvá vált. A befizetett közszolgáltatási illeték 70 % a televíziót és 30% a rádiót illeti meg.

A illeték havi mértékét a magánszemélyek esetében 4,65 Euró, az alkalmazóknál pedig az alkalmazásban lévő személyek szerint a következő.

- 3-9 alkalmazott: 4,65 euró;
- 10-49 alkalmazott: 18,6 euró;
- 50-149 alkalmazott: 79,66 euró;
- 250-999 alkalmazott: 199,50 euró;
- 250-999 alkalmazott: 199,16 euró;
- 1000 főnél több alkalmazott: 464,7 euró.

Az illetékek beszedésére, a nyilvántartási dokumentumok vezetésére, valamint az egyéb adminisztráció elvégzésére a törvény értelmében a két közszolgálati médium egy korlátozott felelősségű társaságot hoz létre, amely két ügyvezető vezetésével tevékenykedik. Az egyik ügyvezetőt a rádió a másikat pedig a televízió tanácsának javaslatára nevezi ki a kft. közgyűlése. A kft. kizárólag az illetékek és az esetlegesen kirótt bírságok beszedésével kapcsolatos tevékenységet végezhet. A kft. működtetésére a befolyt illetékek legfeljebb 4 százalékát lehet felhasználni, a fennmaradó összeget a már vázolt elosztási arányban kell a két intézmény számlájára átutalni.

A T.t. 68/2008-as sz. törvénye, a Szlovák Televízió és a Szlovák Rádió által nyújtott közszolgáltatások illetékéről már hatályba lépése előtt politikai vihart keltett. Az illeték ilyen formájú beszedésének lehetősége és a kötelező érvényűség a későbbiekben is megosztotta mind a szakértőket mind a alakosságot. Az illetékekről szóló törvény módosításának, illetve esetleges eltörlésének végkifejlete napjainkban várható. A parlamentbe jutó egyik új párt – a Szabadság és Szolidaritás – programjában szerepel a törvény, pontosabban az illetékek fizetésének eltörlése. A párt vezetősége már 2010-es parlamenti választások népszavazási kezdeményezést indított több kérdésben, az egyik kérdés pedig az illeték eltörlését célozta meg. A Szlovák Köztársaság Köztársasági Elnöke 2010. július 9. után kitézi a népszavazás

időpontját, de közben az említett párt kormányzati szerephez jutott és a sajtóhírek szerint az illeték eltörlése bekerül a kormányprogramba is, így biztosan állíthatjuk, hogy a közszolgálati média finanszírozásnak rendszere hamarosan alapjaiban változik meg.

3.3. A kereskedelmi média és a T.t. 308/2000-es, a műsorszórási és műsorterjesztési törvény

A kereskedelmi média területén a rendszerváltást követően az első jogszabály a T.t. 468/1991. számú, a rádiós és televíziós sugárzásról szóló törvény volt, amely 1991. október 31. lépet hatályba. A törvény pontatlan és hiányos megfogalmazásának következtében (néhány példa: nem kezelte a reklámidő mértékét, pontatlanul fogalmazta meg a rejtett reklámot), a működőképes duális rendszer kialakítására, valamint a összeurópai jogharmonizációra való igény miatt már a kilencvenes évek közepétől igény mutatkozott egy olyan jogszabály elfogadásra, mely komplex módon kezeli az elektronikus média működésével kapcsolatos kérdéseket. A jogi keret módosításának következő alapját képezte, hogy Szlovákia 1997. május 1-jétől csatlakozott a határon átnyúló televízióról szóló egyezményhez.

Az elektronikus média szabályozásának első, az európai jogrendszerrel összhangban lévő szabályozást a T.t. 308/2000 sz., a műsorszórási és műsorterjesztési törvénye jelentette. A törvény 2000. szeptember 14-én lépett hatályba és ugyan későbbi módosításokkal, de a mai napig az elektronikus média szabályozásának gerincét képezi.

3.3.1. Általános rendelkezések

A 308/2000-es törvény a Műsorszórási és Műsorterjesztési Tanács jogállásán és működésén kívül a műsorszolgáltatók, műsorterjesztők és a kért audiovizuális médiaszolgáltatás nyújtó fizikai vagy jogi személyek jogait és köteleseit szabályozza. A törvény hatáskörébe tartoznak a közszolgálati médiaszolgáltatók, a műsorszolgáltatásra és műsorszórásra jogosultsággal (licenccel) rendelkező jogi vagy fizikai személyek, az interneten keresztüli műsorszolgáltatók, kért audiovizuális médiaszolgáltatás végzők, valamint a műsorszórás működtetői.

Az törvényben foglalt általános meghatározásai a következők:

- A törvény 3. § a) bekezdése értelmében műsorszolgáltatásnak a műsorok – külön előírásban megfogalmazott – saját terjedelmében történő sugárzása minősül. A törvény tehát utal a T.t. 220/2007. sz., a műsorszórás digitális sugárzásáról és egyéb tartalmi szolgáltatások digitális terjesztéséről szóló törvényének 3. §-ára, amely kimondja, hogy: a műsor sugárzása olyan gazdasági jellegű szolgáltatás, amely célzott, időrendbe szedett és zárt műsorok, egy adott időben történő fogadására, és amelyet a műsorszolgáltató információközlés, szórakoztatás vagy oktatási céllal széles körű közönségnek nyújt. A megfogalmazás a televíziós és rádiós programszolgáltatásra is vonatkozik. Kivételt az interneten keresztüli rádiózás jelent, mely nem minősül műsorszolgáltatásnak.

- A kért audiovizuális médiaszolgáltatás a törvény 3. § a) bekezdése értelmében főleg olyan gazdasági tevékenység, mely lehetőséget ad műsorok figyelemmel követésére abban a pillanatban, amit a fogadó személy kiválaszt és ezen szolgáltatás a elektronikus kommunikáción keresztül történik. Az elektronikus kommunikáció meghatározását a T.t. 610/2003-as, az elektronikus kommunikációról szóló törvényének 2. § találjuk.
- A műsorszórás (retranszmisszió) a eredeti műsorszolgáltatás egyidejű, teljes, meg nem változtatott vétele és elektronikus kommunikációs úton történő továbbadása (T.t. 308/2000. törvényének 3. § f).

3.3.2. A Műsorszolgáltatási és Műsorszórási Tanács (továbbiakban Tanács)¹⁷

A Tanács küldetése, hogy az alkotmányban megfogalmazott információs és szólásszabadsági jogok területén érvényesítése a nyilvánosság érdekei, valamint, hogy végrehajtsa az állami szabályozást a műsorszolgáltatás, műsorterjesztés és a kért audiovizuális médiaszolgáltatás esetében. A tanács pozsonyi székhelyű, olyan országos hatáskörrel rendelkező államigazgatási szerv, mely önálló jogi személy.

A tanács hatáskörébe tartozik:

- a műsorszolgáltatási licenck kiadása;
- döntést hozni műsorszórási regisztrációjáról, illetve beszüntetéséről;
- új frekvenciák megítélése a közszolgálati elektronikus médiaszolgáltatóknak;
- eljárást indítani a földi sugárzási licenck odaitéléséről;
- a műsorszórás meghatározása, és ezek műsorszugárzásba való beiktatásának megítélése;
- a műsorszórási és műsorterjesztési törvényben foglalt kötelesség felügyelete;
- büntetések kiírása a törvény hatálya alá tartozó személyeknek;
- a licenckkel, regisztrációkkal stb. kapcsolatos nyilvántartások vezetése;
- az Európai Bizottság részére jelentések készítése és megküldése;
- a sugárzott műsorok statisztikai összegzése, kiemelten bemutatni az európai műsorkvóták és a független gyártók műsorainak mértékét.

A Tanács további hatáskörébe tartozik például: a határon átnyúló televíziós egyezmény betartásának felügyelete, média területét érintő törvényi szabályok véleményezése, együttműködni a Távközlési Hivatallal, figyelmeztetni a közszolgálati média tanácsait közszolgálati kötelezettségeik esetleges megszegéséről, együttműködni más nemzetközi intézményekkel.

¹⁷ A Műsorszolgáltatási és Műsorszórási Tanács (továbbiakban Tanács) az magyarországi ORTT-nek megfelelő intézmény

A Tanács köteles:

- a parlament kérésének megfelelően jelentést tenni a műsorszolgáltatás és műsorterjesztés helyzetéről;
- internetes oldalán, sajtóügynökségeken keresztül és újságokban közzé tenni az érvényes licencek és regisztrációk jegyzékét, a frekvenciák felhasználásának állapotát, a szabad frekvenciák listáját;
- a megfelelő parlamenti bizottságnak beterjeszteni tárgyalási rendjét, statútumát és ezek esetleges módosításait, amelyeket a bizottság javaslata alapján a parlament elnök hagy jóvá;
- információt nyújtani, a T.t. 211/2000-es, az információhoz való szabad hozzáférésről szóló törvénye értelmében.

A Tanács kilenctagú. A tagokat a nemzeti tanács (parlament) választja és hívja vissza, a vonatkozó parlamenti bizottság jelölésével. A bizottságnak a jelöltre javaslatot tehet parlamenti képviselő, vagy audiovizuális, kulturális, közművelődési stb. tevékenységgel foglalkozó, non-profit szervezet, de jelöltet javasolhatnak az egyházak és a vallási közösségek szervezetei is. A Tanács tagjai közül választja meg elnökét és alelnökét.

A Tanács tagja lehet az állampolgár, aki betöltötte 25. életévét és büntetlen előéletű. A tagság összeférhetetlen minden közjogi, bírói vagy ügyészi tisztséggel és a közszolgálati média tanácsának tagságával. A Tanács tagja nem tölthet be tisztséget politikai pártban vagy mozgalomban, nem lehet sajtó kiadója, tulajdonosa, résztulajdonosa vagy ügyvezetője, nem állhat ilyen jogi személy alkalmazásában – mindez vonatkozik a elektronikus média, a reklám és propaganda területére is. A tag semmilyen módon nem nyújthat fizetett vagy más ellenértékkel honorált tanácsadást fent taglalt tevékenységi körben.

A megbízási idő hat év, a tagság harmadát kétevente választják, egy személy legfeljebb két egymást követő megbízási időszakban töltheti be tisztségét.

3.3.3. Általános jogok és köteleességek

A 308/2000-es törvény a kereskedelmi műsorszolgáltatók, műsorterjesztők és a kért audiovizuális médiaszolgáltatás nyújtó fizikai vagy jogi személyek jogait és általános kötelességeit alapján a törvény harmadik részében (15–17.§) szabályozza.

A törvény értelmében a műsorszolgáltatók műsoraikat szabadon és függetlenül sugározzák. A licenc nélküli műsorszolgáltatás tilos, de ez a megállapítás nem vonatkozik a közszolgáltatókra és a interneten keresztül sugárzóra. A műsorszolgáltató köteles a híradásban és publicisztikai műsorokra vonatkozóan, az információforrás kilétét titokban tartani, amennyiben ez a forrás kéri. A műsorszolgáltató köteles:¹⁸

- biztosítani a vélemények pluralitását és sokoldalúságát;

¹⁸ A T.t. 308/2000 sz. törvény 16. § értelmében

- biztosítani a híradás objektivitását és pártatlanságát, valamint műsorában elkülöníteni a híradást a kommentált publicisztikától;
- licencével összhangban végezni műsorszolgáltatását;
- a rádiók esetében óránként legalább egyszer saját, összetéveszthetetlen hangjelzéssel megjelölni sugárzását. A televíziók esetében saját logóját a műsorokban a reklámokon és televíziós vásárláson kívül, folyamatosan megjelölni;
- az állami szervek megkeresésre biztosítani a halaszthatatlan és fontos közérdekű információk térítésmentes sugárzását.

A 308/2000-es törvény negyedik részében a sajátos köteleességek megállapításával találkozhatunk, amely kereskedelmi televíziók digitális műsorszolgáltatására vonatkozóan kötelezi a műsorok 10%-nál a rejtett vagy látható feliratozással történő ellátást, a siketek és nagyothallók részére pedig a műsorok 3%-nál a jelbeszédet biztosítását.

A törvény az emberi méltóság, emberségesség és a gyermek és ifjúság védelmének kérdéskörét az ötödik részben (19-21. §) szabályozza. A jogszabály értelmében tilos mások alapjait, szabadságát és méltóságát sértő tartalmakat megjelentetni. Az emberségességi kérdések esetében tilos pl. az erőszak propagálása, a gyűlöletre való rejtett vagy látható felbujtást. A gyermekvédelmi kérdésekkel tanulmányunkban külön részében foglalkozunk.

3.3.4. A helyreigazítás szabályai

A helyreigazítás jogi szabályozását a törvény 21. §-ban találjuk, amely kimondja: amennyiben fizikai vagy jogi személyről, valótlan vagy a valóságot elferdítő tartalom került sugárzásra, az érintett személy – függetlenül állampolgárságától, székhelyétől és állandó lakhelyétől jogosult térítésmentesen igényt támasztani a helyreigazítás megjelentetésére. A műsorszolgáltató a helyreigazítást köteles közzé tenni, mégpedig az valótlan tartalom sugárzásának megfelelő időpontban. A helyreigazítási igényt a sugárzást követő 30. napig kell írásos kérelemként kell benyújtani, ennek alapján a műsorszolgáltató a helyreigazítást 8 napon belül köteles megtenni. Amennyiben a műsorszolgáltató a helyreigazítást 8 napon belül nem tesz közzé, a nyolc nap leteltét követő 15 napon belül az érintett személy bírósághoz fordulhat – amennyiben ezt nem teszi meg, a helyreigazítási joga elveszik. A műsorszolgáltató nem köteles a helyreigazítást közzé tenni, amennyiben:

- a helyreigazítás szövegének közzé tételével büntetőjogi cselekedetet követne el;
- az etikai szabályokkal ellentétes lenne a helyreigazítás szövege;
- a helyreigazítás szövege az érintett személy által már előzőleg jóváhagyott tartalom ellen irányulna;
- a helyreigazítási kérelem átvételét megelőzően saját kezdeményezéséből közzé tette a helyreigazítást;
- bizonyítani tudja a helyreigazítást érintő adat igaz mivoltát.

3.3.5 Európai és független alkotások

A 308/2000-es törvény az európai és független műsorkészítők alkotásainak, illetve ezek műsorszolgáltatási kötelezettségét a hatodik részben (22–28. §) szabályozza. A törvény értelmezése szerint európai alkotásnak minősül minden olyan alkotás, mely az Európai Unió tagállamában vagy a határon átnyúló televíziózási egyezményhez csatlakozott európai államban készült. Európai alkotásnak minősül minden olyan kétoldalú vagy többoldalú koprodukción készített mű is, amely finanszírozásának több mint felét az uniós tagállamból szerződött fél biztosítja.

Független európai alkotásnak minősül minden olyan műsor, melyet független európai székhelyű gyártó műsorszórási céllal készít. A nézővel az egyenes kapcsolati elv alapján szolgáltatott (főleg híradás, sportközvetítés, szórakoztató játék, reklám, teletext és televíziós vásárlás) nem tekinthető független alkotásnak.

A televíziós műsorszolgáltatásban a műsorszolgáltató köteles minden műsортípusban biztosítani az európai alkotások többségét. A műsoridő arányának számításánál nem számítódik be a egyenes kapcsolati elv alapján szolgáltatott műsorok időtartalma. A Tanács a licenc megítélését dönthet az európai alkotások arányának csökkentéséről, azon esetben, ha a műsorszolgáltató első ízben kap licencet vagy monotematikus műsorszolgáltatásról van szó.

A kereskedelmi műsorszolgáltatók kötelesek műsoridejük legalább 10 százalékában a független európai alkotásokat sugározni (a közszolgálati média esetében ez az arány 20 %). A törvény ezen passzusa teljesítettnek minősül abban az esetben is, ha a műsorszolgáltató legalább a fenti arányban használja fel műsorvásárlásra használt eszközeit, azaz műsorvásárlási kiadásainak legalább 10% százalékát európai független gyártók műsorainak vásárlására költi.

A független alkotók és a televíziós műsorszolgáltatók kölcsönös vagyoni jogi kapcsolata tiltott.

3.3.6. Kereskedelmi médiakommunikáció

A kereskedelmi médiakommunikáció a 308/2000-es törvény értelmében minden olyan hangi, képi vagy audiovizuális tartalom sugárzása, mely célja árú, szolgáltatás vagy gazdasági tevékenységet végző fizikai, illetve jogi személy jó nevének látható vagy rejtett propagálása. A kommersz médiakommunikációba főleg a reklám, propagáció, televíziós vásárlás, szponzorálás és a termékelhelyezés tartozik. A rejtett kommersz médiakommunikáció tiltott.¹⁹

A reklámoknál és a televíziós vásárlásnál a törvény kötelezővé teszi az általános reklámetikai szabályok betartását (pl. a tisztesség, a fogyasztók védelme, a gyermek és ifjúságvédelem). A műsorszolgáltatásnál tiltott a politikai és vallási reklámok sugárzása – amennyiben más jogszabály ezt nem engedélyezi (pl. választási törvények). Az erotikus szolgáltatások és termékek reklámozása 6.00 és 22.00 között tiltott. Szintén tiltott bódulást

¹⁹ A T.t. 308/2000 sz. törvény 31.§ 7. pontja

vagy függőséget okozó gyógyszerek reklámozása. A sörök kivételével az alkoholokat is csupán 22.00 és 6.00 között szabad propagálni. A fegyverek és dohánytermékek reklámozásának minden formája tiltott.

A reklámok és a televíziós vásárlások műsorba iktatásánál a következő *alapelvek* érvényesek:

- a rádiók esetében hangja a TV-nél audiovizuális jellel egyértelműen el kell különíteni a műsoroktól;
- a elkülönítő jel, illetve a tartalom esetében is tiltott a fokozott hangerő;
- tilos hogy ezekben híradási vagy publicisztikai műsorokat szerkesztői vagy megjelentetői szerepeljenek;
- a reklámmal vagy a televíziós vásárlással az adott műsor 30 percenként szakítható meg, mégpedig akkor is, ha az adott műsor hosszan nem tölti be a 30 percet;
- az istentiszteletek megszakítása tiltott;
- a gyermek és ifjúsági műsorok esetében minden 30. percet követően lehet reklámot sugározni.

A reklámok és a televíziós vásárlások időrendi korlátozása a következő:

- A közszolgálati televízió esetében a műsoridő legfeljebb 0,5% lehet reklám, ez az arány 2,5%-ra emelkedhet televíziós vásárlási szolgáltatásokkal. A közszolgálati rádiók esetében ez az arány 3 %. A kereskedelmi médiumoknál ilyen korlátozás nincs.
- A összes elektronikus médiára kötelező viszont, hogy egy órában legfeljebb 20 százaléknyi, azaz 12 percnyi reklámot vagy vásárlási műsort sugározhat. Ez a megfogalmazás a prime time-ban (19.00–22.00) a közszolgálati médiumok esetében 8 percre csökken.
- Nem tartozik a reklámidő meghatározásába a saját műsorok propagálása, a karitatív tartalom, az ingyenes közérdekű információ közlése, az esetleges politikai reklám.

A szponzorálásnál a fő cél a támogató fizikai vagy jogi személy logójának, védjegyének, nevének, termékének stb. megjelentetése. Az adott műsorban ezt pontosan és jól érzékelhetően kell megtenni. A szponzor nem szólhat bel a támogatott műsor tartalmába, sugárzási idejébe. Azon fizikai vagy jogi személyek, akik fő tevékenysége gyógyszerek, fegyverek vagy töltények gyártására, kereskedésére vonatkozik nem lehetnek műsorszponzorok. Az időkorlátozással sugározható reklámtartalmakkal foglalkozó személyek pedig csupán az adott időkorlátozásban szolgáltatott műsorok szponzorai lehetnek.

A termékelhelyezésnél, a mozifilmek, a sorozatok, a sportközvetítések és a szórakoztató műsorok kivételével, csak a térítésmentes termékelhelyezés engedélyezett. A törvény taxatív módon tiltja a dohányipari termékek elhelyezését. Ez vonatkozik azon termékekre is, melyek azon személyektől származnak, aki fő tevékenysége a dohányipari termékek gyártása vagy forgalmazása. A 12 alatti korcsoportú gyermekműsorok esetében mindenfajta termékelhelyezés tiltott.

3.3.7. Az információs pluralitás, a vagyoni és személyi viszonyok a műsorszolgáltatásban

A információs pluralitásáról biztosításáról, valamint a vagyoni és személyi viszonyok szabályzásáról a 308/2000. törvény tízedik része (42–44. §) rendelkezik.

A médiakoncentrációt érintően a törvény kimondja, hogy heti 5 alkalommal megjelenő és országos legalább felében terjesztett sajtó kiadója nem lehet országos vagy multiregionális²⁰ jellegű elektronikus kereskedelmi műsorszolgáltató.

Egy fizikai vagy jogi személy csak egy országos vagy multiregionális lefedettségű médiában rendelkezhet vagyónrészesedéssel, párhuzamosan nem lehet vagyoni kapcsolatban országos sajtótermékkel.

A lokális rádiózás, illetve a regionális televíziózás területén egy jogi vagy egy fizikai személy részesedéssel bírhat, de csupán abban az esetben, ha ezen médiumokat sugárzását legfeljebb az ország lakosságának 50 százaléka tudja fogadni. A műsorszolgáltatók csak olyan műsorszolgáltatási hálózatot hozhatnak létre, melyet az összlakosság legfeljebb 50 %-a tud fogadni.

Tiltott a rádiós és televíziós szolgáltatók vagy az országos sajtókiadók közötti kölcsönös vagyoni vagy személyzeti átfedés.

A médiakoncentráció szabályzásának megszegése esetén a Műsorszolgáltatási és Műsorterjesztési Tanács meghatározza alkalmas jogorvoslást, amennyiben ez a meghatározott időponton belül nem történik meg, a tanács bevonja a szolgáltató licencét.

3.3.8. A műsorszolgáltatási licenc

A 308/2000-es törvény a műsorszolgáltatási licenc kiadásának eljárást, a formai és tartalmi követelményeket a 11. részben szabályozza. A jogszabály értelmében egyazon fizikai vagy jogi személynek csupán egy licenc adható ki, kivételt képez, ha egyazon személy még egy – mon tematikus — műsorsugárzási engedélyt kap. A licenc időtartama a rádiózás esetén nyolc a televíziózásnál pedig 12 év.

A licenckiadási eljárás a kérvény beadásának napjától kezdődik, az eljárást pedig a tanács kezdeményezése értelmében kezdi meg. A licenc kérvényezésében az általánosnak mondható adatokon kívül fel kell tüntetni az esteleges tulajdonosi viszonyokat, igazolni kell a pénzügyi háttér rendelkezésre állását, a sugárzás javasolt technikai és szervezeti feltételeit, a műsортípusokat, a műsorösszetételt, a közérdekű műsorok megjelenítésekre elkülönített időtartamot, valamint azt, hogy évente milyen pénzügyi keretet kíván a műsorszolgáltató a közérdekű műsorok gyártására felhasználni. A kérvényező köteles dokumentálni az esetleges külföldi műsorszolgáltatókkal való gazdasági kapcsolatát is. A tanács a licenc kiadásnak elbírálása során köteles elbírálni és figyelembe venni a mediális tartalmak és információk plurális megjelenítésének feltételeit, a tulajdonosi és vagyoni kapcsolatokat, a

²⁰ A multiregionális műsorszolgáltatás több régiót érintő, legalább 30%-os de legfeljebb 80%-os lefedettséget jelent. Lásd a 308/2000-es törvény 3. § q) pontját.

finanszírozás átláthatóságát és hitelességét, a műsorszolgáltatás kiegyensúlyozottságát, a kérelmező a közszolgáltatásban tett hozzájárását, valamint azt, hogy az adott műsorszolgáltató ne jusson piaci dominanciához.

Az eljárás kezdeményezését a tanács minden esetben köteles megtenni, amennyiben az adott frekvencián a műsorszolgáltató licence lejárt, mégpedig a következő szerint:

- legkésőbb 18 hónappal a földi rádió vagy országos, illetve multiregionális televíziók esetében;
- legkésőbb 16 hónappal a lokális vagy regionális televíziók esetében.

A tanács döntését a kérelem befogadástól számított 90 napon belül hozza meg. Amennyiben az eljárás a tanács kezdeményezésére indult, a tanács 180 napon belül dönt. A tanács döntése minden esetben végzésként adatik ki.

A kiadott műsorszórási licencet nem lehet más személyre átruházni, ez érvényes arra az este is, ha a licenc tulajdonosi vállalata vagy ennek egy része eladásra kerül. A törvény ezen passzusa vonatkozik az esetleges végrehajtással, bírósági döntéssel vagy más jogi normával történő licenc átruházásra.

Az adott műsorszórási licenc tulajdonosa a licenc érvényességének lejárása előtt kérvényezheti a jogosultsági dokumentum meghosszabítását, mégpedig a következő időtartam alapján:

- a földi rádiósugárzás esetében leghamarabb 20, de legkésőbb 19 hónappal a megszűnés dátuma előtt,
- az országos vagy multiregionális televíziók esetében ez szintén 20, illetve 19 hónap,
- a regionális és lokális tévék esetében ez az időtartam 18, illetve 17 hónap.

A tanács a műsorszórási licenc érvényességét csupán egyszer hosszabbíthatja, mégpedig a televíziók esetében további 12 évvel a rádióknál pedig 8 évvel. A tanács a meghosszabításról a benyújtott kérelem értelmében 30 napon belül köteles döntést hozni.

A tanácsi végzés ellen fellebbezni kizárólag a legfelsőbb bíróságon lehetséges.

A tanács bevonja azon személy licencét, aki a fentiekben taglalt törvényi alapkövetelményeket megszegi. Ezen személyek leghamarabb egy év elteltével folyamodhatnak új licencért.

A tanács bevonhatja a licenc abban az esetben, ha a műsorszórás megkezdésétől nem tudott legalább 30 napon keresztül folyamatos sugárzást biztosítani (kivételek a technikai gondok), a vagyona csődeljárás indult, valamint fizikai személyeknél ha büntetőjogi bírósági határozat született ellene (vagyonjogi vagy gazdasági ügyben).

3.3.9. A műsorterjesztés regisztrálására

A törvény 12. részének értelmében, a műsorterjesztési (retranszmisszió) jogosultság a regisztráció megadásától kezdődik és meghatározatlan időtartamra szól. A jogosultságot csupán a Szlovák Köztársaságban bejegyzett jogi személy és azon fizikai személy kérheti, aki az ország állampolgára vagy hosszútávú tartózkodási engedéllyel bír.

Nem szükséges regisztrálni a műsorterjesztést amennyiben az:

- egy adott épületen belüli történik;
- kizárólag a közszolgálati elektronikus média műsorait terjesztő szolgáltatás;
- kizárólag az interneten történik;
- amennyiben az egy jogi vagy fizikai személy műsorterjesztését legfeljebb 100 személy fogadhatja (ez vonatkozik a különböző technológiai megoldások összességére is).

A műsorterjesztési kérelemnek a műsorszolgáltatásoknál meghatározott általános adatokon kívül tartalmaznia kell a tervezett csatlakozások számát, a műsorszolgáltatók beleegyezését a ő szolgáltatásaik terjesztésére. Amennyiben a műsorterjesztő vagyoni jogi kapcsolatban áll írott sajtó kiadójával vagy elektronikus médiával, az ezzel kapcsolatos dokumentumokat is csatolni kell a kérelemhez.

A tanács a regisztrációt a formai és tartalmi követelmények be nem tartása miatt elutasítja, mégpedig a kérelem befogadását követő 30 napon belül. A tanács az eljárás elkezdését követő 60 napon belül köteles végzését kiadni. Az elutasítás vagy regisztráció ellen 15 napon belül a legfelső bíróságon lehet jogorvoslatot kérni.

A műsorterjesztés szolgáltatója köteles minden változást a tanácsnak írásban, 15 napon belül bejelenteni. A tanács műsorterjesztési végzése kérelem alapján módosítható, amennyiben a tanács 60 napon belül nem adja ki a módosításra vonatkozó végzést, a kérelemre pozitív elbírálású döntésként kell tekinteni. A tanács megszüntetheti a műsorterjesztést amennyiben a szolgáltató személy 12 hónapon belül két ízben megsérti a nemzetközi szerződésekben vállalt gyermek és ifjúságvédelmet, faji, vallási, etnikai vagy nemi hovatartozás miatti gyűlöletkeltésre bujt. A műsorterjesztési regisztráció automatikusan megszűnik, amennyiben:

- a jogosult fizikai személy a végzés kiadását követő 60 napon belül nem regisztrálja magát az adott cégbíróságon;
- a jogosult jogi személy megszűnik;
- a jogosultságot valótlan adatok vagy dokumentumok alapján szerezte meg;
- a végzés kiadását követő 12 hónapon belül nem kezdi meg a műsorterjesztést;
- a tanács határozata értelmében.

A tanács a műsorszolgáltatási és műsorterjesztési törvényben foglalt kötelezettségek mulasztása miatt megszüntetheti a regisztrációs végzését.

3.3.10. Szankciók

A T.t. 308/2000 sz., a műsorszórási és műsorterjesztési törvénye, és ennek későbbi módosításai értelmében a Műsorszórási és műsorterjesztési tanácsa törvényi rendelkezések megsértéséért különböző szankciókat érvényesíthet. Az egyes szankciók – büntetések skálája nagyon széles, pl. a tanács kötelezheti a műsorszolgáltatót a törvény megsértéséről szóló értesítés sugárzásra, beszüntetheti adott műsor vagy műsorrészes sugárzását és különböző esetekben 100-tól 165 969 euróig terjedő bírságot szabhat ki. Természetesen a tanács a törvényi szabályozás megsértéséért akár a műsorszórási licenct, illetve a műsorterjesztési regisztrációt is megszüntetheti.

4. A T.t. 220/2007 sz., a műsorszórás digitális sugárzásáról és egyéb tartalmai szolgáltatások digitális terjesztéséről

A T.t. 220/2007-es törvénye szabályozza a Szlovák Köztársaság területén a digitális műsorszolgáltatások és egyéb digitális tartalmak terjesztésének feltételeit, a jogi és fizikai személyek jogait és kötelezettségeit ezen területen, valamint az államigazgatási szervek jogköreit. A törvény szabályozza a földi analóg sugárzásról a digitális rendszerben történő sugárzásra való áttéréssel kapcsolatos feltételeket, melyek vonatkoznak:

- a közszolgálati műsorszolgáltatókra;
- a kereskedelmi műsorszolgáltatókra;
- a T.t. 220/2007-es törvénye alapján működő, de nem közszolgálati műsorszolgáltatókra;
- az internet közvetítő műsorszolgáltatókra;
- a multiplex szolgáltatókra;
- azon tartalmak szolgáltatóira, amelyek sem műsorszolgáltatásnak, sem multiplexnek nem minősülnek;
- azon elektronikus kommunikációs szolgáltatókra, akik a műsorszolgáltató vagy egyéb műsortartalmak jelrendszerét közvetítik;
- a közigazgatási szervekre.

A törvény értelmében a digitális sugárzással kapcsolatos államigazgatási feladatok ellátását a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma, a Közlekedésügyi, Postai és Telekommunikációs Minisztériuma, a Pénzügyminisztériuma, a Távközlési Hivatala, valamint a Műsorszórási és Műsorterjesztési Tanácsa biztosítja.

A digitális műsorszórása, illetve műsorszolgáltatásra a törvény a nyilvántartásba vételt, illetve a licenc kiadását, a már vázolt 308/2000-es törvény szabályozásával nagyrészt megegyező módon kezeli.

A digitális műsorszolgáltatás területén viszont megjelenik egy új szabályozási megoldás, mely a multiplex szolgáltatások technikai lehetőségeiből adódik. Ez az újdonság a közigazgatási szervek elektronikus közigazgatási feladatainak igény szerinti biztosítása – pl. a

helyi digitális szolgáltatások esetében akár egy helyi önkormányzat is kérheti az ilyen jellegű tevékenység biztosítását, de legfeljebb 10% terjedelemben.

5. A kiskorúak védelmének sajátosságai

A törvény hatályba lépésétől (2000) napjainkig

A Szlovák Köztársaságban a kiskorúak védelmében történő, az elektronikus médiára vonatkozó egységesített műsorjelölési rendszer bevezetésre, a 2000. szeptember 14-én elfogadott műsorszórási és műsorterjesztési törvénye hatályba lépése után nyílt lehetőség. A törvény 2000. október 4-től volt hatályos, és a törvénytárban a 308/2000-es számon jelent meg.

A törvény a kiskorúak védelmét a 20. § fogalmazta meg, amelynek értelmében:

- (1) A műsorsugárzó köteles biztosítani, hogy ne sugározzon olyan műsorokat vagy műsoralkotásokat, amelyek megzavarhatják a kiskorú egyén fizikai, pszichikai vagy morális fejlődését, főleg olyanokat, melyek pornográfiát vagy durva, indokolatlan erőszakot tartalmaznak.
- (2) Az indokolatlan erőszaknak, jelen törvény értelmezése szerint olyan tudósítások terjesztése minősül, amelyek során az erőszakok tartalma a tudósítás kontextusát figyelembe véve alaptalanul előtérbe kerül a hang- vagy képi anyagok megjelenítésénél.
- (3) Nem megengedett azon műsorok vagy műsoralkotások sugárzása 6.00 és 22.00 óra között, amelyek megzavarhatják a kiskorú egyén fizikai, pszichikai vagy morális fejlődését, illetve lelki vagy emocionális állapotát.
- (4) Az egyes programok műsorra tűzése folyamán a televíziós műsoralkotó a köteles figyelembe venni a műsorok vagy műsoralkotások kiskorúakra vonatkozó korosztályos alkalmasságát.
- (5) A televíziós műsorsugárzó az egyes műsorok korosztályos alkalmassága szerinti osztályozása alapján köteles bevezetni és érvényesíteni, a szülőknek és a kiskorúakat nevelőknek címzett egységes műsorjelölési rendszert.
- (6) A tanács meghatározza az egységes műsorjelölési rendszert és ennek érvényesítési feltételeit. Az egységes műsorjelölési rendszer a műsor vagy műsoralkotás 7, 12, 15 és 18 éves korig meghatározott korcsoportok szerinti alkalmasságról tájékoztat, valamint alkalmazza azon időrendi korlátozást, mely a kiskorúaknál a 15 éves korig nem megfelelő műsorok vagy műsoralkotások sugárzásának időtartalmát szabályozza. Ezen rendszert a tanács internetes honlapján, székhelyének hirdetőtábláján teszi közzé, valamint kézbesíti az érintett műsoralkotóknak.
- (7) A televíziós műsoralkotó köteles érvényesíteni az egységes műsorjelölési rendszert a műsorkínálatában is, mind a saját sugárzása során, mind azon műsoralkotásoknál, melyeket az írott sajtó vagy más tömegtájékoztatási eszköz részére szolgáltat.
- (8) A 5. és 7. ponton foglaltak nem vonatkoznak azon helyi programok sugárzására, amennyiben nem valamely programhálózat keretében történnek.²¹

A törvény 20. §-ban foglaltakkal összhangban, valamint törvény 5. § 2. i) pontja²² értelmében a Műsorszórási és Műsorterjesztési Tanács jogkörébe és feladatai közé tartozott az egységes műsorjelölési rendszer megalkotását és majdani bevezetését. Ezen feladat

²¹ Szerzői fordítás_ A T.t. 308/2000 sz., a műsorszórási és műsorterjesztési törvényének 20 §-a.

²² Forrás: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_maxi_zak_fr0.htm

teljesítésére a tanács 2001. július 10. ülésén²³ elfogadott határozattal került sor, amikor is jóváhagyásra került a „Programok megjelölésének egységesített rendszere” című dokumentum (a tanács 01-13/24.698. határozatával). A dokumentum a már említett törvény értelmében minden műsorszolgáltatóra kötelező érvénnyel bírt, hatályba 2001. szeptember 1-jén lépett. A dokumentum több mint négy évig egységesítette és szabályozta a műsorok jelölését. A tanács 2005. szeptember 13-i ülésén elfogadott 05-15/29.526. határozata²⁴ értelmében új jelölési rendszert fogadott el, amely 2005. november 1-jén vált hatályossá.

A jelölési rendszer jogi keretében a következő módosulásra 2007-ben került sor, amikor is a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának június 20-i ülésén elfogadásra került az audiovizuális és multimediális alkotások, valamint művészi teljesítések hangfelvételeinek nyilvántartását, terjesztését és tárolását szabályzó törvény, mely a törvénytárban a 343/2007. számon jelent meg. A törvény 12. és 13. §-a értelmében az egységes programjelölési rendszer meghatározásának jogköre a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának illetőségébe került. Ezen törvény VI. cikkelyének 3. pontja szerint az eredeti törvény 5. § 2. i) pontja törlésre került, amely a tanács feladatául határozat meg a jelölési rendszer kialakítását és bevezetését. A törvény VI. cikkelyének 4. pontja módosította a fent szereplő műsorszórás és műsorterjesztési törvény (308/2000) 20. §-nak 4–7 pontját, amelyek a módosítást követően a következőképpen hangzanak:

(4) A műsorszórás a kiskorúak védelme érdekében köteles bevezetni és érvényesíteni az egységes műsorjelölési rendszer keretében bevezetett, önálló előírásban foglalt korosztályos alkalmasság szerinti osztályozási rendszert.

(5)) A műsorszórás az egyes kiskorúak számára szolgáltatott programok műsorra tűzése során köteles figyelembe venni a műsor vagy műsor rész korosztály szerinti alkalmasságát.

(6) A televíziós programokat nyújtó szolgáltató köteles az egységes programjelölési rendszer szerinti megjelöléseket feltüntetni a saját műsorkínálatuk sugárzásaiban, valamint azon műsoráttekintésekben, melyek az írott sajtóban vagy más tömegtájékoztató eszközben való megjelentetésre szolgálnak.

(7) Az 5 és 6 pontban foglalt kötelezettségek végrehajtását az egységes programjelölési rendszer tartalmazza.²⁵

(8) A 4. és 6. ponton foglaltak nem vonatkoznak azon helyi programok sugárzására, amennyiben nem valamely programhálózat keretében történnek.²⁶

²³ <http://www.rada-rtv.sk/sk/spravy/index.php?aktualitaId=545>

²⁴ <http://www.rada-rtv.sk/sk/spravy/index.php?aktualitaId=545>

²⁵ Szerzői fordítás_ A T.t. 308/2000 sz., a műsorszórás és műsorterjesztési törvényének 20. § módosításáról, mely a T.t. 343/2007-es, az audiovizuális és multimediális alkotások, valamint művészi teljesítések hangfelvételeinek nyilvántartását, terjesztését és tárolását szabályzó törvényének VI. cikkelye 4. pontjában szerepel.

²⁶ Szerzői fordítás_ A T.t. 308/2000 sz., a műsorszórás és műsorterjesztési törvényének 20. §-a.

5.1. A kulturális minisztérium T.t. 589/2007 számon megjelent rendelete

5.1.1. Televízió

Az egységes programjelölési rendszer kulturális minisztériumi jogkörbe kerülését követően, a minisztérium 2007. december 3-án fogadta el azon rendeletét, amely meghatározza az audiovizuális alkotások, hangfelvételek, multimediális alkotások, műsorok vagy egyéb műsorszolgáltatási részek egységes programjelölési rendszer részleteit és érvényesítésének módját. A rendelet a törvénytárban a 589/2007. számon jelent meg, hatályba pedig 2008. január 1-jén lépett.

A rendelet 1. §-ában határozza meg az egyes korcsoportok részre a megfelelő, illetve nem megfelelő programok tartalmát, mégpedig a következőképpen:

(1) Az audiovizuális művek, a multimediális művek és műsorok, illetve a televíziós műsorszolgáltatás egyéb részei alkalmatlannak és megengedhetetlennek minősülnek a kiskorúak részre 18 éves korig, amennyiben tartalmazzak:

- a) erőszak ábrázolását, főleg kegyetlen testi sértést vagy erőszakos emberi halált, különösen együttérzés nélküli formában, személyek testi vagy lelki kínzásának ábrázolását, csoportok patológikus viselkedési normák szerinti megnyilvánulásainak ábrázolását, veszélyes helyzetek vagy szándékos rizikók kialakításának bemutatását, mint a szórakozás attraktív formája;
- b) szóbeli agresszivitást, vulgáris nyelvezetet, obszcén megnyilvánulásokat vagy gesztusokat;
- c) az intolerancia vagy a gyűlöletet megnyilvánulásának ábrázolását, idegengyűlöletet, rasszizmust, vallási diszkriminációt és megkülönböztetést, etnikai vagy más kisebbségek elleni erőszakot, terrorizálást ábrázolnak;
- d) függőség ábrázolását vagy bemutatását, mint amilyen az alkoholizmus, a dohányzás, a kábítószer függőség vagy a játék függőség mint szórakozási forma, fegyver, mint támadó eszköz bemutatása, valamint a kicsapongó szexuális viselkedést, mint szórakozási formát ábrázolnak;
- e) olyan erotikus segédeszközök vagy jelenetek bemutatása, melyek kizárólag az erotika vagy erotikus témák bemutatására szolgálnak;
- f) szexuális jeleneteket vagy szexuális viselkedést, mint szórakozási forma ábrázolását, olyan jeleneteket, melyek mint a szexuális erőszakot vagy szexuális elferdüléseket mutatnak be, vagy
- g) azon ábrázolások bemutatása, amelyek a horror műfajában szándékos félelmet vagy aggodalmat keltenek.

(2) Az audiovizuális művek, a multimediális művek és műsorok, illetve a televíziós műsorszolgáltatás egyéb részei alkalmatlannak minősülnek a kiskorúak részre 15 éves korig, amennyiben tartalmazzak:

- a) testi agresszivitás és ezzel összefüggő halált vagy súlyos következményeket okozó erőszak bemutatását, erőszakos cselekmények részleteinek bemutatását;
- b) állatok kínzását;
- c) szexuális jeleneteket, amelyek a mű cselekményének részét képezik;
- d) a függőség formáinak ábrázolását vagy bemutatását, amelyek az alkoholizmust, a dohányzást, a kábítószer-, vagy játékfüggőséget vagy a fegyvert mint támadó eszközt mutatja be, amelyben a feldolgozás valamelyik függőség, vagy a fegyver mint támadó eszköz használata jóváhagyattatik, könnyített, vagy előtérbe helyeztetik, vagy
- e) olyan viselkedést mutat be, amely komoly egészségügyi kockázattal jár, miközben a kockázat mint vonzó vagy szórakoztató jelenik meg, és nincs megfelelő figyelmeztetés a veszélyre és ezen viselkedés lehetséges következményeire.

(3) Az audiovizuális művek, a multimediális művek és műsorok, illetve a televíziós műsorszolgáltatás egyéb részei alkalmatlannak minősülnek a kiskorúak részre 12 éves korig, amennyiben tartalmazzak:

- a) félelem és depressziót okozó ábrázolások bemutatását;
- b) olyan ábrázolásokat, melyek kevésbé biztonságos és bizonytalan környezetet képzeletét okozzák vagy a felnőttek külső világgal és erőkkal szembeni tehetetlenségét mutatják be, melyek veszélyeztetik a családi környezetet, vagy másmilyen, a kiskorúak emocionális és szociális érettséghez alkalmatlan ábrázolások, amennyiben a családi vagy szülői kapcsolatok veszélyeit mutatják be és a kiskorú korát figyelembe véve a bemutatott tartalon nem megfelelő interpretációjához vezethetnek;
- c) a valódi erőszak ábrázolását, különösen az erőszakos bűncselekmények áldozati következményeinek ábrázolása, beleszámítva a természeti katasztrófák, a földi vagy légi közlekedés balesetek áldozatait és következményeit, főleg a szenvedés, a testi elferdülések, sérülések és a vér bemutatását;
- d) a gyerekek negatív tapasztalatainak, a gyermek kárára történt erőszakos cselekedeteknek és szerencsétlenségeknek a bemutatását, a haldokló vagy sérülést szenvedett gyerekek bemutatását és a gyerekek mint áldozatok vagy mint a bűncselekmények tanúinak bemutatását és ezen ábrázolások a gyermekek világról alkotott tükörcképének elferdüléséhez vezethetnek;
- e) azon ábrázolásokat, amelyek hirtelen és váratlan élőlényi változásokat mutatnak be, a természetnek ellentmondó organizmusokban történő változásokat vagy paranormális jelenséget vagy egyéb az érzékszervek érzékelésén felüli jelenségeket mutatnak be a tudományos-fantasztikus műfaj kontextusában;
- f) a meztelenség ábrázolását, amennyiben az a családi környezében és a nyilvánosságban nem szokványos és amely a kiskorúak szexualitás vagy a szexuális kapcsolatok iránti korai érdeklődését okozhatná, vagy
- g) olyan helyzetek ábrázolását, ahol a fenn álló egészségkárosodási kockája nem megfelelően érzékelhető, a veszélyes sporttevékenységek bemutatása vagy a fantazmagórikus képzetek az emberfeletti, a valós világon kívüli hősi teljesítmények megjelenítése, melyek a kiskorúak értelmezésében az esemény utánzásához vezethetnek.

(4) Az audiovizuális művek, a multimediális művek és műsorok, illetve a televíziós műsorszolgáltatás egyéb részei alkalmatlannak minősülnek a kiskorúak részre 7 éves korig, amennyiben bemutatnak:

- a) agresszívan támadó állatokat, amelyek félelmet kelthetnek, például agresszívan támadó helikopter, kígyó vagy pók;
- b) a környezet sötét és nyomasztó színű ábrázolását vagy a túlzott hangerejű vagy hirtelen változó hanghatásokat tartalmazó jeleneteket tartalmaznak;
- c) az elesettek ellen kieroszakolt erőszakot, főleg a gyerekek vagy állatok ellen, vagy
- d) a család vagy a családi kapcsolatok veszélyeztetését ábrázolják.

A rendelet kimondja, hogy a műsorok korosztályos besorolásának szempontjából külön kell értékelni a műsor egészét, a műsor esetleges részeit (sorozatok) és az esetleges műsor előzeteseket, valamint a hirdetéseket is.²⁷ A rendelet továbbá kimondja azt is, hogy minden olyan műsor, mely célirányosan nem a kiskorúak részére készült, de nem tartalmaz olyan tartalmakat, amelyek a rendelet 2. §-ában szereplő tiltó felsorolásban szerepelnek, az adott korosztály részére megfelelő műsornak minősülnek.

²⁷ A T.t. 589/2007-es számon megjelent rendelet 1. § 5. és 6. bekezdése

A 18 éves alatti személyek részére nem megfelelőnek vagy nem megengedettnek tartott műsorok vagy műsorrészek sugárzását a rendelet 5. § 1) értelmében csupán 22,00 és 6,00 között lehet műsorra tűzni és sugározni. A rendelet értelmében a 18 éven aluliak részére nem megfelelő műsorok esetében tilos a műsor előtt vagy után a 12 éves korig megfelelőnek tartott műsor besorolása és sugárzása – 5. § 2).

5.1.2. Rádió

A minisztériumi rendelt a rádiós műsorok esetében is foglalkozik az egyes, a korosztályoknak megfelelő műsorok megjelölésével. A rádiók esetében az egyes műsorokat viszont már csupán két korosztályba sorolja, mégpedig 15, illetve 18 éves korig. A rendelet 1. §-ában megfogalmazott, a televíziózásra vagy más audiovizuális művek terjesztésére vonatkozó alapelvek szűkítve jelennek meg a rádiózás esetében. A két korcsoport részére alkalmatlannak tekintik az obszcén, vulgáris megnyilvánulásokat, azokat a műveket, melyek agresszivitásra, szexualitásra stb. mutatnak rá.²⁸ A rádiós műsorok esetében is figyelembe kell venni a műsor egészét és részeit, ez előzeteseket a reklámokat vagy hirdetések is. A rádiós műsorok megjelölésénél a rendelet a következő szabályozást tartalmazza: műsor vagy műsor rész előtt el kell hangzania, hogy „jelen műsor 18 éves korig nem megfelelő és nem megengedett”. A 15 éves korig terjedő korcsoport esetében a rendelet enyhébb megfogalmazást tartalmaz, amely így hangzik: „jelen műsor 15 éves korig nem megfelelő”.

5.1.3. Az audiovizuális művek

Az audiovizuális művek esetében a minisztériumi rendelet a televíziós műsorok, illetve műsorrészeknél használatos programjelölési rendszert vezette be. A zenei vagy más hanganyagnál is kötelező viszont a borítón a korcsoportos megfelelőség szerinti besorolás jelrendszerének feltüntetése.

5.1.4. A programjelölési rendszer grafikus ábrázolása

A rendelet első számú melléklete tartalmazza az aktuálisan használandó egységes programjelölési rendszer grafikai szimbolizálását, mely a rendeletben szöveges formában a 6. §-ban került megfogalmazásra.

²⁸ A T.t. 589/2007-es számon megjelent rendelet 2. §

A grafikus szimbólumrendszer a következő:

A grafikus szimbólum száma	Az egységes jelrendszer szerinti osztályozás meghatározás	Az egységes jelrendszer szerint használandó szimbólum	Grafikus szimbólum mérete
1.	A kiskorúak 7 éves korig terjedő csoportja részére nem megfelelő		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
2.	A kiskorúak 12 éves korig terjedő csoportja részére nem megfelelő		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
3.	A kiskorúak 15 éves korig terjedő csoportja részére nem megfelelő		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
4.	A fiatalkorúak 18 éves korig terjedő csoportja részére megfelelő		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
5.	A kiskorúak 12 éves korig terjedő csoportja részére megfelelő		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
6.	Minden korcsoport részére megfelelő	U	Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
7.	Oktatási nevelési a kiskorúak 7 éves korig terjedő korcsoportja részére		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
8.	Oktatási nevelési a kiskorúak 7 éves kortól terjedő korcsoportja részére		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
9.	Oktatási nevelési a kiskorúak 12 éves kortól terjedő korcsoportja részére		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm
10.	Oktatási nevelési a kiskorúak 15 éves kortól terjedő korcsoportja részére		Televíziós műsorszolgáltatás: 41 x 41 px borító, hordozó: 1 x 1 cm

5.2. A törvény felügyelete és a szankciók

A jogi háttér elemzésénél elengedhetetlen megvizsgálni a törvény azon passzusait is, amelyek a törvény betartásának felügyeletét, illetve az esetleges megszegésének szankcionálását szabályozzák

A műsorszórási és műsorterjesztési törvény értelmében a törvényben meghatározott kötelezettségek betartásának felügyelete a tanács hatáskörébe és feladatai közé tartozik – a T.t. 308/2000 törvényének 5. § (1) g) pontja. Az első bekezdés n) pontja értelmében a tanácsnak kell eljárnia az esetleges panaszok vagy a törvényt sértéssel kapcsolatos beadványok kivizsgálásában is.

A törvényben foglalt kötelezettségek megszegésénél a törvény a következő szankciókat intézményesíti [64. § (1)]:

- a) figyelmeztetés a törvény megszegésére;
- b) a törvényt ségés tényéről történő közlemény sugárzása;
- c) a műsor vagy műsorrész sugárzásának leállítás;
- d) bírság;
- e) a sugárzási engedély megvonása.

A 64. § 2. pontja leszögezi, hogy

- a tanács — a 64 § első pontjának d) bekezdése értelmében — pénzbírságot szab ki, amennyiben a törvényt ségésre a tanács többszöri írásos figyelmeztetése ellenére is sor kerül.
- A tanács jogosult írásos figyelmeztetés nélkül, tehát azonnal bírságot kiszabni amennyiben a megszegésre kerül a 16. § c), h) vagy i) pontja. (A 16. § a műsorsugárzók alapkötelezéseit taglalja, jelen pontok pedig a választási kampányidőszakok be nem tartását, a közérdekű közlemények sugárzásának megtagadását, illetve a tanács által megszabott sugárzás szüneteltetés mint a szankcionálás egyik formájának be nem tartását tartalmazzák.)
- A tanács továbbá jogosult írásos figyelmeztetés nélkül, tehát azonnal bírságot kiszabni, amennyiben megszegésre kerül a törvény 20. § 1. és 3. pontja, tehát amennyiben a kiskorú részére nem megfelelő műsort sugárzott, illetve a 22.00 és 6.00 óra között sugározható műsort nem ezen időtartamban sugározta. A törvény 20. § teljes szövege, „A kiskorúak védelme – a műsorok egységes megjelölése” c. fejezetben olvasható.

A törvény a kiszabható bírságok mértékét a 67. § tartalmazza. Mivel jelen elemzésünknek nem volt célja, hogy a teljes bírságolási skálát feltüntesse, ezért csupán a kiskorúak védelmét megfogalmazó passzusok megszegéséért kiróható büntetések nagyságát közöljük, amelyek:

- a tanács a televíziós műsorsugárzónak 165-től 6638²⁹ euróig terjedő bírságot szab ki, amennyiben nem biztosította a műsorszolgáltatás megjelölését a 16. §-k) és l) pontjában foglaltaknak megfelelően (a műsor előtti szóbeli figyelmeztetéssel és az egységesített jelölési rendszer szimbólumának hiánya);
- a tanács a televíziós műsorsugárzónak 663-tól 66387³⁰ euróig terjedő bírságot szab ki, amennyiben nem biztosította a törvény 20 § 4. bekezdésének megfelelően, a műsorok jelölését az egységesített műsorjelölési rendszernek megfelelően;
- a tanács a televíziós műsorsugárzónak 3319-től 165969³¹ euróig terjedő bírságot szab ki, amennyiben megszegi a törvény 20. § 1. vagy 3. Bekezdését, tehát nem megfelelő műsorokat sugároz nem megfelelő időben, pl. 22,00 – 6,00 óra között sugározható műsorok.

A fentiekben értelmében igaz tehát, hogy a szlovák műsorszórási és műsorterjesztési törvény – a kiskorúak védelmében megfogalmazott törvényi elvek megszegéséért – jelentős bírságok kiszabására ad lehetőséget. A Műsorszórási és Műsorterjesztési Tanács hivatalos honlapján (www.rada-rtv.sk) szereplő éves tevékenységi jelentés (Jelentés a sugárzási állapotról és a tanács tevékenységéről a 2008-as évben)³² szerint a 2008-as évben csupán egy esetben került pénzbírság kiszabására sor, mégpedig 30 ezer korona (kb. 1000 euró)³³ mértékben. A bírság a jelölési rendszerben meghatározott szimbólum hiánya miatt lett kirova. Valós megállapítás tehát, hogy bár magas pénzbírságok kirovására nyújt lehetőséget a hatályos jogszabály, a kiskorúak védelmének megszegéséért, a tanács részéről nem voltak jelentős szankciók adva, ami a rendszer működését és jogi norma betartását jelzi.

5.3. Az audiovizuális törvény

Az elektronikus média területére vonatkozó, a kiskorúak védelmére is kihatással bíró jogi norma a T.t. 1/1996 számú törvénye, az audiovizuális törvény. Az audiovizuális törvény 1997. január elsejétől hatályos, és háromszor lett módosítva (T.t. 116/1998, T.t.62/2000. és 553/2001. módosítások). A törvény az audiovizuális művek gyártását, felhasználását és terjesztését szabályozza. A törvényben foglalt szabályozás viszont nem vonatkozik a kizárólag televíziós sugárzásra készített művekre, valamint azon művekre, amelyek kizárólag televíziós felhasználásúak és terjesztésűek.³⁴ A törvény szabályozza mindazon tevékenységet

²⁹ T.t. 308/2000 törvény, 67.§ 2. bekezdés, c) pont

³⁰ T.t. 308/2000 törvény, 67. § (3) c) pont.

³¹ T.t. 308/2000 törvény, 67. § (5) c) és d) pontjai.

³² Spáva o stave vysielania a činnosti RVR za rok 2008, forrás: <http://www.rada-rtv.sk/sk/spravy/index.php?aktualitaId=878>.

³³ Lásd: Spáva o stave vysielania a činnosti RVR za rok 2008 – (Jelentés a sugárzási állapotról és a tanács tevékenységéről a 2008-as évben), 3. fejezet – A tanács regulációs tevékenysége, 3.2. bekezdés – A törvény betartásának felügyelete, 55. oldala — forrás: <http://www.rada-rtv.sk/sk/spravy/index.php?aktualitaId=878>

³⁴ Az audiovizuális törvény 1. § 2. bekezdése

– gyártás, terjesztés, kölcsönzés, nyilvánosság által látogatott üzemben vagy helységben való bemutatás, mely a hang és/vagy képanyagot tartalmazó mágnesesen, optikai vagy más módon rögzített hordozóval kapcsolatos.

Az audiovizuális művek jelölésével a törvény 3. §-a foglalkozik, amely kimondja, hogy:

- a szlovák audiovizuális mű gyártója köteles a mű eredeti borítóján vagy a terjesztési kartonon feltüntetni a korosztályos megfelelőséget – 3. § (1) i);
- az audiovizuális mű terjesztője a törvény 3. § 2. bekezdése szerint:
 - köteles biztosítani a mű korosztályos megfelelőségének megjelölését (a 3. § (1) i) pontnak megfelelően);
 - köteles a terjesztéssel összefüggő összes információs és propagációs anyagon feltüntetni a mű eredeti nyelvét, a mű nyelvi mutációit (szinkront), valamint minden olyan tartalmat, amely rámutat az esetleges erőszakos, agresszív, pornográf vagy más olyan tartalomra, amely pszichikai vagy erkölcsi veszéllyel bír. Ezeket a műveket a következő felirattal kell ellátni: „A mű veszélyes a pszichikára vagy az erkölcsösségre.”

Az audiovizuális törvény a gyártók, a terjesztők és az üzemeltetők kötelességeivel a 4. §-ban foglalkozik, amely értelmében;

- azon műveket, amelyek veszélyeztetni a kiskorúak (15 éves korig) vagy ifjúságiak (18 éves korig) korosztályához tartozó személyek pszichikai vagy erkölcsi fejlődését a gyártó vagy a terjesztő köteles megjelölni a korosztályos megfelelőség szerinti besorolásnak megfelelően. Amennyiben ezt már a gyártó megtette, akkor ezen besorolást a terjesztőnek figyelembe kell vennie. A terjesztőnek a jelölést a hordozó csomagolásán kívül a terjesztési kartonon is fel kell tüntetnie.
- A technikai berendezés vagy mozi üzemeltetője köteles biztosítani, — a gyártó vagy terjesztő által meghatározott korosztályos megfelelőségi — a jelölés közzétételét és az audiovizuális mű bemutatása során való használat betartásának ellenőrzését.
- Az üzlet vagy kölcsönző üzemeltetője, az audiovizuális művön feltüntetett korosztályos megfelelőségi adattól fiatalabb személynek nem kölcsönözheti vagy adhatja el az audiovizuális terméket.
- Azon audiovizuális termékek, amelyek erőszakos, brutális és pornográf tartalommal bírnak, főleg a gyermekpornográfia, csak jelent törvénnyel összhangban terjeszthetők, és csak abban az esetben ha ezek kölcsönzése, bemutatása vagy árusítása nem büntetőjogi tevékenységnek minősülő tevékenység.

A kiskorúak védelmében tett – talán sajátos – szabályozás a nyelvi kérdések taglalása.

A szlovák audiovizuális törvény 4. § 8. bekezdése kimondja, hogy az audiovizuális mű terjesztője biztosítja a szlovák vagy más, az alapérthetőségnek megfelelő (csupán a cseh) nyelvi alkalmazást (feldolgozást), miközben az összes terjesztett művek legalább a 40 %-ának kell szlovák vagy cseh nyelvű szinkronnal rendelkezniük.

A már említett sajtóosság a 4. § 9. bekezdése, amelynek értelmében a Szlovák Köztársaság területén a 12 éves korig terjedő korcsoport részére csupán olyan műveket lehet forgalomba bocsátani, amelyek kizárólag szlovák szinkronnal rendelkeznek. A törvény ezen rendelkezése – bár a kiskorúak védelméhez sorolható kérdés – mégis felveti például az idegen nyelv nem oktatási műveken keresztüli, „a játszva tanulás” lehetőségének gátolását. Furcsa jelzővel illethető a törvény ezen megfogalmazása annak tükrében is, hogy a Szlovák Köztársaság területén több kisebbség vagy nemzeti közösség is él (lengyel, magyar, ruszin stb.). A törvény 4. § 9. bekezdésében megfogalmazott kizárólagosság értelmében a 12 éves korig meghatározott korcsoport részére például nem lehet például magyar nyelvű mesefilm forgalmazni, még a többségében magyarok által lakott területeken sem. Nyilvánvalóan érdekes lehetne ezen megfogalmazást az Európai Unió szabadkereskedelmi szabályozásával összhangban is bővebben megvizsgálni.

A kiskorúak védelmét az audiovizuális törvény a mozit vagy más technikai eszközök üzemeltetői esetében a reklámokra is kiterjeszti, hiszen a törvény 5. §-a tiltja azon reklámok bemutatását, amelyek gyermekeknek szántak vagy melyekben gyermekek szerepelnek, amennyiben ezek az egészség veszélyeztetésére, a pszichikai vagy erkölcsi fejlődésre veszélyt jelentő tartalommal bírnak.³⁵

A törvényi szabályozás betartásának állami felügyeletét a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának vagy a minisztérium által megbízott állami kulturális intézetek munkatársai hivatottak biztosítani.³⁶ Az esetleges bírságok kirovására, a törvény 8. §-a értelmében, viszont csak a minisztérium rendelkezik jogosultsággal. A bírságok legalacsonyabb összege nem került meghatározásra, a legmagasabb kiroható büntetés 16 596 euró.

5.4. A reklámtörvény

Az írott sajtóra és az elektronikus média működésére is hatással bír a T.t. 147/2001-es számú törvénye, a reklámtörvény. A törvény a reklámokra vonatkozó általános követelményeken kívül szabályozza a fogyasztók és vállalkozók védelmét, tiltja a valóságnak nem megfelelő reklámtartalmak, az összehasonlító reklámokra vonatkozó követelményeket, valamint meghatározza az egyes állami intézmények és szervek feladatait a törvény betartásának ellenőrzése folyamán és természetesen megszabja a lehetséges szankciók fajtáit és mértékét.

A kiskorúak védelmében a reklámtörvény – az általánosan meghatározott tiltásokon kívül – alapvetően tiltja a kiskorúak jóhízműségével való visszaélést, amennyiben ez veszélyeztetné az egészségügyi, pszichikai vagy erkölcsi fejlődésüket. A törvény továbbá tiltja a kiskorúak veszélyes helyzetben való bemutatását, valamint a telefonon, faxon vagy számítógépes hálózaton keresztüli vásárlása való felhívást. Nem megengedett a kiskorúak számára nem megfelelő vagy részükre tiltott termékek vásárlására való felhívás, illetve annak a célirányos tartalomnak a reklámozása, amely a szülők vagy más személyek által a termék

³⁵ Az T.t. 1/1996-os törvényének, az audiovizuális törvénynek az 5. § (2) b) pontja.

³⁶ T.t. 1/1996, 7. §.

megvásároltatásának kérésére buzdítaná a kiskorúakat.³⁷ A törvény 5. § 2. pontja értelmében az alkoholtermékek reklámozása a kiskorúak irányában vagy az ő érintettségükkel a reklám tartalmában teljes mértékben tiltott. A reklámtörvény betartásának ellenőrzését, az egyes területi érintettségek szerint szabályozza a jogszabály, például élelmiszerellenőrző hivatalok – az élelmiszerek reklámját. A törvény nem teljes körű szabályozás a reklámok területén, hiszen például a 308/2000. műsorterjesztési és műsorszórási törvény szabályozza az elektronikus médiákban a reklámsugárzások mértékét, alapkövetelményeit stb. A reklámtörvény rövid bemutatás a kiskorúak védelmének szemszögéből csupán az jogi normában meghatározott alapelvekről szóló tájékoztatásnak tekintendő.

Zárszó

Az elektronikus média működésének szabályozásában világviszonylatban is a legjelentősebb kihívást a digitális rendszer bevezetésével kapcsolatos jogharmonizáció jelentheti. A Szlovák Köztársaságban – mint az tanulmányunkban is leszögeztük – a média működésének szabályozása az elmúlt években sokszor a politikai pártok csatározásának eszközüül szolgált. Említettük a 1994-98-as Meciar-éra közszolgálati médiauralmát, ezt követte a Pavol Rusko által vezetett Markíza szerepvállalása, amelynek nyomán a Rusko-vezette ANO (Aliancia nového obcana) négy évig parlamenti és kormánypártként működött. Napjainkban az SAS (Sloboda a Solidarita – Szabadság és Szolidaritás) jutott be a parlamentbe és kormányba, mégpedig annak köszönhetően is, hogy népszavazást kezdeményezett a közszolgálati médiának fizetett illeték eltörléséről. A párt ezen kezdeményezése – az előzetes sajtóhírek szerint – a kormányprogramba is bekerült, így várható, hogy a 2010. szeptember 18-ra kitűzött népszavazás eredménye (inkább eredménytelensége) sem befolyásolja majd az illeték eltörlését. Párhuzamosan ezzel a szándékkal, sehol nem jelent meg annak a kérdéskörnek a megoldási javaslata, hogy milyen formában kívánják megoldani a közszolgálati médiumok finanszírozását, hogy várható-e az esetleges teljes médiaszabályozási rendszer módosítása. Érdekes lesz figyelemmel kísérni, hogy a Szlovák Köztársaságban a digitalizáció bevezetése mellett milyen szabályozási módosításokra kerül sor, hiszen az említett illetékek körüli kérdés nyilvánvalóan hatást gyakorol majd a teljes elektronikus médiát érintő törvényi háttér esetleges módosítására.

³⁷ A T.t. 147/2001 sz. törvénye, a reklámtörvény 3. § n) bekezdése

Irodalom

- BLACK, H. C.: Blakův právní slovník I. Praha, Victoria publishing 1993.
- BLACK, H. C.: Blakův právní slovník II. Praha, Victoria publishing 1993.
- DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Komentár k novelizácii ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z.. Šamorín, Heuréka 2001.
- DRGONEC, J.: Tlačové právo na Slovensku. Bratislava, Archa 1995.
- DRGONEC, J.: Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky. Zv. 1. Bratislava, MANZ 1997.
- DRGONEC, J.: Základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky. Zv. 1. Bratislava, MANZ 1999.
- GAŽOVÁ, E. (ed.): Zborník masmediálnej komunikácie I-1. Komunikácia 2000. Trnava, Univerzita sv. Cyrila a Metoda 2000.
- HALADA, J. – OSVALDOVÁ, B. a kol.: Encyklopedie praktické žurnalistiky. Praha, Libri 1999.
- CHOVANEC, J.: Cesta k zvrchovanosti Slovenskej republiky. Bratislavav : Slovenská informačná agentúra 1996.
- CHOVANEC, J.: Ústava Slovenskej republiky – základný zákon štátu. Bratislava : Procom 2002.
- JIRÁK, J. – ŘÍCHOVÁ, B: Politická komunikace a média. Praha, Nakladatelství Karolinum 2000.
- KICZKO, L. – KOŠČ, M. – KRŠKOVÁ, A. a kol.: Slovník spoločenských vied. Bratislava, SPN 1997.
- KRÁL, J. – HOLÁK, A.: Teória a prax legislatívnej činnosti. Bratislava, Právnická fakulta UK 1999.

- KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. (editori): Slovenko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2000.
- KUNCZIK, M.: Základy masové komunikace. Praha, Karolinum 1995
- MRAČKO, M.: Nový zákon o reklame s dôvodovou správou. Bratislava, Epos 2001
- MRAČKO, M.: Nový zákon o vysielaní a retransmisii s dôvodovou správou. Bratislava, Epos 2000
- SUTOR, B.: Politická etika. Praha, OIKOYMENH 1996
- ŠAMALÍK, F.: Občanská společnost v moderní štátě. Brno, Doplněk 1995
- ŠRÁMEK, L.: Výskum verejnej mienky – politika – médiá. Bratislava, Mediálne informačné centrum 2000
- VOJTEK, J.: Dejiny svetového novinárstva - Dokumenty I. Miltonova Areopagitika. Bratislava, Univerzita Komenského 1999
- VOZÁR, J.: Reklama a právo. Bratislava, VEDA vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1997

Törvények

1. Zákon č. 121/1920 Zb., Ústavná listina Československej republiky
2. Zákon č. 126/1933 Zb., ktorým se mění a doplňují tiskové zákony
3. Zákon č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov
4. Zákon č. 80/1990 Zb. o voľbách do Slovenskej národnej rady
5. Zákon č. 86/1990 Zb., ktorým sa mení a doplňa zákon č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch
6. Zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samospráv obcí

7. Zákon č. 254/1991 Zb. o Slovenskej televízii v znení neskorších predpisov
8. Zákon č. 255/1991 Zb. o Slovenskom rozhlase v znení neskorších predpisov
9. Zákon č. 468/1991 Zb. o rozhlasovom a televíznom vysielaní v znení neskorších predpisov
10. Zákon č. 166/1993 o opatreniach v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania v znení neskorších predpisov
11. Zákon č. 1/1996 Z. z. o audiovizíi v znení neskorších predpisov
12. Zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky
13. Zákon č. 186/1997 Z. z. ktorým sa mení zákon č. 52/1959 Zb. o osvetovej činnosti v znení neskorších predpisov a dopĺňa zákon č. 81/1966 o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov
14. Zákon č. 383/1997 Z. z. Autorský zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon v znení neskorších predpisov
15. Zákon č. 187/1998 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 80/1990 Zb. o voľbách do Slovenskej národnej rady v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení ďalších zákonov
16. Zákon č. 46/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o poplnení niektorých ďalších zákonov
17. Zákon č. 62/2000 Z. z., ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 1/1996 Z. z. o audiovizíi v znení zákona č. 116/1998 Z. z.
18. Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov

19. Zákon č. 227/2000 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 468/1991 Zb. o prevádzkovaní rozhlasového a televízneho vysielania v znení neskorších predpisov a dopĺňa zákon č. 81/1966 o periodickej tlači a ostatných hromadných informačných prostriedkoch v znení neskorších predpisov
20. Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z.z. o telekomunikáciách
21. Zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov
22. Zákon č. 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občiansko súdneho poriadku
23. Zákon č. 553/2001 Z. z. o zrušení niektorých štátnych fondov, o niektorých opatreniach súvisiacich s ich zrušením a o zmene a doplnení niektorých zákonov
24. Zákon č. 610/2003 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov (s účinnosťou od 1.1.2004 s výnimkou niektorých ustanovení)
25. Zákon č. 618/2003 Z. z. autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)
26. Zákon č. 619/2003 Z. z. o Slovenskom rozhlase
27. Zákon č. 16/2004 Z. z. o Slovenskej televízii
28. Zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní)
29. Zákon č. 68/2008 Z.z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Slovenskou televíziou a Slovenským rozhlasom
30. Oznámenie MZV SR o uzavretí Európskeho dohovoru o cezhraničnej televízii č.168/1998 Z.z.

31. Oznámenie MZV SR o prijatí Protokolu pozmeňujúceho Európsky dohovor o cezhraničnej televízii č. 345/2002 Z.z.,
32. Vyhláška MK SR č. 589/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o jednotnom systéme označovania audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimediálnych diel, programov alebo iných zložiek programovej služby a spôsobe jeho uplatňovania.

Honlapok

1. Az SzK Nemzeti Tanácsa - Národná rada Slovenskej republiky: <http://www.nrsr.sk/>
2. A Reklámtanács Rada pre reklamu: <http://www.rpr.sk/>
3. A Műsorszolgáltatási és Műsorszórási Tanács - Rada pre vysielanie a retransmisiu:
<http://www.rada-rtv.sk/>
4. Szlovák Televízió - Slovenská televízia: <http://www.stv.sk/>
5. Szlovák Rádió – Slovenský rozhlas: <http://www.slovakradio.sk/>
6. Az SzK Alkotmánybírósága – Ústavný súd SR <http://www.concourt.sk>
7. A Szlovák Köztársaság Igazságügyi Minisztériuma – Ministerstvo spravodlivosti SR
www.justice.gov.sk és elektronikus törvénytára – www.jaspi.justice.gov.sk
8. Stratégie ONLINE – internetes média és kommunikációs portál /2010. Június 28./
<http://www.strategie.sk>
9. Az SzK Kormányhivatala – Úrad vlády SR a www.vlada.gov
10. A Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma – Ministerstvo kultúry SR
www.culture.gov.sk